Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

…май 1921 оной …брийн 21-һээ гарана | № 79 (13874) | 1975 оной апрелиин 4, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

Федот Селиванов габшагай ажалайнгаа түлөө ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Юһэдэхи табан жэлэй залуу гвардеец» гэжэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Залуу хүбүүн Хёлгын леспромхозой модо ашадаг оньһон түхеэрэлгын шадамар бэрхэ оператор юм. Һаяхан тэрэ Буряадай түрүү хүбүүд, басагадаар Москва хото ошожо, Илалтын Тугай дэргэдэ дүрэеэ буулгуулжа ерээд, бүри һайнаар ажаллажа эхилбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комсомолец Федот Селиванов. Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

Түгэсхэхы жэлэй ГАБШАГАЙ АЛХАМ

БОРЬЁОГОЙ СОВХОЗ ЗУУН ХОНИН БҮРИҺӨӨ 103 ХУРЬГА АБАБА

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоһон Борьёогой совхозой хонишод, мэргэжэлтэд түрүүшын ехэ амжалта туйлаба. Апрелиин 1-нэй байдалаар совхозой отаралнуудта 16,147 хурьган абтаа гэхэ гү, али зуун хонин бүриһөө 103 хурьган түлжүүлэгдэжэ байна.

Совхозой хонишодой социалис мүрысөөндэ суута хонишон Д. Я. Свистунов эрхимлэжэ ябана. Тэрэнэй отарада 576 хонин түрэжэ, 928 хурьган абтаа. Энэнь зуун хонин бүриһөө 154,1 хурьган абтаһан жэшээтэй. Үшөө 15 хонин хурьгалха юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ залуу хонишодой дундаһаа аймагай чемпион болоһон В. Г. Базаровай отарада 449 хонин түрэжэ, 667 хурьган абтаа. Үшөө 83 хонин хурьгалхаар хүлеэгдэнэ. Тиигэжэ хонидойнь хахад хубинь эхирлэнэ.

Ахалагша хонишон Даша Эрдынеев зуун хонин бүриһөө 123,8 хурьга абаад, һайнаар түлжүүлжэ байнхай. Социалис Ажалай Герой Г. Л. Рабдаев зуун хонин бүриһөө 110, Б. Н. Гомбожапов — 113,6, Б. Баиров — 118,6, А. Цырендоржиев — 149, С. С. Балсанов — 111,1, Г. Айдаев — 114, Т. Чупышева — 110 хурьга томо болгожо байна. Бүхыдөө 16 отарынхид зуун хонин бүриһөө зуу, зуу гаран хурьгатай болонхой.

Үбһэ тэжээлэй хэды хомор байбашье, абтаһан хурьгад һайнаар түлжүүлэгдэнэ. Эндэ хонишодой оролдолго, дүршэл шадабари шиидхэнэ ха юм. Хонид хурьгалжа үргэлжэлһөөр.

Ц. Б. МАНСАРУНОВ,
совхозой ахамад бухгалтер.

Зэдэ.

КВАРТАЛАЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

ХОРИНСК. (Телефоноор абтаба). Аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд мяха, һү, үндэгэ гүрэндэ худалдаха 1-дэхи кварталай түсэб үлүүлэн дүүргэбэ. Аймагай ажахынууд 3450 центнер мяха гүрэндэ худалдаха түсэбтэй аад, 4334 центнер тушааба. Байгша оной 1-дэхи кварталайнгаа түсэб бүхы ажахынууд дүүргээ. Дээдэ-Тайлсын совхозой хүдэлмэрилэгшэд гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ. Бүхы дээрээ аймагай ажахынууд хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргүүтэй байна.

Мал шахан таргалуулха хэрэг яһала һайнаар эмхидхээд, гол түлэб тарган мал гүрэндэ худалдагдаа.

Мүн гүрэндэ һү худалдаха 1-дэхи кварталай түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Хүрбын, Дээдэ-Тайлсын, Георгиевско совхозууд һү гүрэндэ худалдаха 1-дэхи кварталай түсэб үлүүлэн дүүргээ. Мүн үндэгэ худалдаха нэгэдэхи кварталай түсэб дүүргэгдээ.

Һү ехээр һаахын, мал шахан таргалуулхын түлөө мүрысөөн улам үргэдэнэ. Табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ эрхим һайнаар ажаллахын тулада малшад шармайн тэмсэжэ оронхой.

Д. ДАГБАЕВ,
КПСС-эй Хоринн райкомой секретарь.

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР 15 МЯНГАН КУБОМЕТР

Манай леспромхозой хүдэлмэришэд модо бэлэдхэхэ, шэрэхэ габшагай кварталай даабарине болзорһоонь урид, мартын 26-да дүүргэһэн байна. Апрель һарын гаратар тэдэнэр түсэбһөө гадуур 12 мянган кубометр бэлэдхээ, 15 мянган кубометр модо шэрээ.

Модо бэлэдхэлэй томодхогдоһон, мүн бага комплексно олон бригада габшагай кварталда ехэ бүтээсэ туйлахые оролдон, даабаряа һара бүхэндэ үлүүлэн дүүргэжэ байгаа.

Иван Петрович Провоторовой бригада леспромхозоймнай түрүүшын томодхогдоһон бригада юм. Энэ бригада кварталай туршада 10198 кубометр модо бэлэдхэн таллуулха даабаряа 14264 кубометртэ хүргөө гэхэ гү, али түсэбөө 139,9 процент дүүргэһэн байна.

Табан жэлэйнгээ түсэбые дүүргэһэн түрүүшүүл леспромхоздомнай бии. Модо шэрэдэг автомашинын Г. А. Рогачевой хүтэлбэрилдэг жолоодогшодой бригада табан жэлэй хугасаада 48 мянган 388 кубометр модо шэрэхэ даабаряа февралиин 15-да дүүргээ. Мүнөө энэ бригада 49 мянган 764 кубометр модо шэрээд, түсэбөө 102,8 процентдэ хүргөөд байна. Самоходно гидропогрузчигай машинист В. И. Лаптев табан жэлэй туршада 168 мянга 278 кубометр модо ашаха даабаритай һаа, 177 мянган 569 кубометр ашаад байна.

Республикымнай Верховно Соведэй депутат Н. Ф. Соколов самоходно гидропогрузчигай машинист юм. Тэрэ 128 мянга 980 кубометр модо шэрэхэ даабаряа болзорһоонь юһэ һара үлүүтэй саг соо дүүргээ. Модо ябталан сомодог И. П. Ивановой, түмэр замай вагонуудта модо ашадаг И. Ф. Гранинай хүтэлбэрилдэг бригаданууд табан жэлэйнгээ түсэбые мүн лэ дүүргээд, ерэхэ табан жэлэй тоосоогоор ажаллажа эхилээ.

Табан жэлэй һүүлшын жэлэй даабари болзорһоонь уридшалан дүүргэһэнэй ашаар бүхы табан жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхэ зорилго урдаа табиһан манай коллектив зориһондоо хүрэхөөр ажаллажа байна.

Г. КИСЕЛЕВ,
Шулуутайн леспромхозой таһагай начальник.

БАМ-ай ЗАХИЛААР

Улаан-Үдын шэлэй заводой коллектив партида, совет арадта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаһан Хандалгада харюу болгон, түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялганудые абаһан байгаа. Тэрэнээ саг болзортонь дүүргэхын тула мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, заводой коллектив түрүүшын ехэ амжалта түйлаба.

Байгша оной түрүүшын кварталай түсэбтэ даабариһаа гадуур 65 мянган түхэригэй продукци заводой коллектив худалдаа. Тиигэжэ 50 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл үлүү ехээр Эхэ оронноймнай арадай ажахын шэнэ барилганудта эльгээгдэбэ гээшэ.

1974 онһоо эхилжэ, тус заводой коллектив Байгал-Амарай түмэр замай магистралиин барилгашадта сонхын шэл эльгээжэ эхилээ һэн. Энэ жэлэй түрүүшын кварталай туршада БАМ-ай барилгын участогуудта 70 мянган дүрбэлжэн метр шэл эльгээгдээ. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанһаа 23 мянган дүрбэлжэн метрээр үлүү ехэ болоно.

Улаан-Үдын шэлэй заводой коллектив байгша ондо нёдондонойхиһоо 3 дахин ехэ сонхын шэл Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадта эльгээхэ зорилго табинхай.

Манай корр.

ГУРБА ҺАРЫН ДҮН ҺАЙН

Цемент үйлэдбэрилэгшэд табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ ажалдаа шэнэ амжалта туйлахаар зоригжонхой. 1975 оной даабариһаа гадуур 3000 тонно цемент үйлэдбэрилхэ социалис уялгаяа заатагүй дүүргэлгэ — коллективэймнай гол зорилго мүн.

Энэ оролдолгонь һайн үрэ дүнгүүдые харуулна. Цемент үйлэдбэрилхэ март һарын, бүхы кварталай түсэб болзорһоо урид дүүргэгдээд, даабариһаа гадуур 1900 тонно цемент үйлэдбэрилэгдөө. Заводой бүхы цехүүд март соо ехэ һайнаар ажаллаа. Хэрбээ январь, февраль һаранудай даабариһаа гадуур 900 тонно цемент үйлэдбэрилэгдэһэн һаа, март соо түсэбһөө гадуур 1000 тонно үгтөө.

Заводой бүхы цехүүд жэгдэ һайнаар хүдэлнэ. Тэдэнэй хүдэлмэри хоорондоо нягта холбоотой. Цех бүхэнэй һайнаар ажаллабал, цемент үйлэдбэрилхэ түсэб дүүргэгдэхэ юм. Тиимэһээ бүхы цехүүд даабаряа һайнаар дүүргэнэ.

Абаһан социалис уялгануудаа бодото дээрэнь дүүргэхын түлөө мүрысөөн хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Горно цехэй машинистнүүд В. А. Вологдин, Н. И. Яковлев даабаряа халаан бүхэндэ үлүүлдэг болоо.

Цементнэ цехэй мастер А. Г. Белых гэгшын даадаг халаан ходо жэгдэ һайнаар ажаллана. Энэ халаан март һарын даабариһаа гадуур 250 тонно цемент үйлэдбэрилөө. Цемент үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэдэг зүйлнүүдые бэлдэдэг цехэй коллектив мартын түсэбһөө гадуур 2 мянган тонно нимэ зүйлнүүдые бэлдэһэн байна.

«1974 ондо өөрынгөө мэргэжэлээр эрхимлэгшэ» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн цементнэ пеэшэнгүүдэй машинист Л. А. Патрахин, компрессовщица А. Ф. Лагерева, эрьелдэдэг пеэшэнэй машинист Р. Д. Тарасов, 2-дохи машинист С. И. Тарабукин социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргэнэ. Клинкер галдадаг цехэй мастер А. С. Красновой халаан завод соогоо мүн лэ эрхимлэнэ. Энэ халаан март һарада 46 мянган тонно клинкер галдаха даабаряа 47 мянган 042 тоннодо хүргөө.

Манай коллектив агууехэ Илалтын 30 жэлэй ой болотор 1500 тонно цемент үйлэдбэрилхэ уялгатай байгаа. Энэ уялга квартал соо үлүүлэгдэбэ. Илалтын үдэр болотор түсэбһөө гадуур 2000 тонноһоо үлүүтэй цемент үйлэдбэрилэгдэхэ гэжэ хараалагдаа.

В. МАРТЫНОВ,
Тимлюйн цементын заводой таһагай начальник.

ОРОЛДОСЫН АШААР

Ашаа шэрэдэг поезднуудай шэгнүүрые дунда зэргээр оройдоо нэгэхэн процентээр дээшэлүүлжэ шадаа һаа, орон дотороо жэл соо 12 миллион түхэриг алмажа болохо юм. Энээнэй тон ехэ нөөсэ, арга боломжо болохые хэлэһэнэй үлүү гэжэ һанагдана.

Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин коллектив энэ нөөсэ арга боломжо хэрэглэхын тула бага бэшэ оролдолго гаргана. Станцинуудай дежурнанууд, локомотивуудай машинистнүүд, поездын диспетчернүүд, мүн ашаа ашаха, ябуулха албанда хабаадалгатай бүхы хүдэлмэрилэгшэд түгэсхэхы жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ энэ асуудалда ехэ анхарал хандуулдаг болоо. Тэдэнэр хүндэ ашаатай поезднуудые ябуулха, бага ашаатайгаар хүрэшэ отделенинүүдһээ ерэһэн поезднуудта ашаа нэмэжэ тээхэ, хооһон вагонуудые ябуулхагүй гэжэ оролдон, вагонуудта ашаа ашалгые бага бэшээр дээшэлүүлжэ шадаа.

Эдэ бүгэдын ашаар жэлэй түрүүшын хоёр һарын туршада поезднуудай дунда зэргын шэгнүүр 3 процентээр дээшэлүүлэгдэбэ. Отделениин станцинуудһаа ябуулагдаһан поезд бүхэндэ түсэбөөр хараалагдаһанһаа 81 тонноор үлүү ашаан тээгдээ. Нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада, энэнь 126 тонноор ехэ болоно.

Түмэр замшад поезднуудта ехэ ашаа ашаха арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэ, тиигэжэ гүрэнэй ехэ мүнгэн зөөри алмаха, вагонуудые һайнаар хэрэглэхын түлөө саашадаашье оролдохо юм.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

ТАПХАРАЙ ХОНИШОД ТҮРҮҮ

Ивалгын ОПХ-гай ахалагша хонишон Дугар Галсановай отара Тапхар гэжэ газарта оршодог юм. Һаяын мэдээгээр энэ хонишоной 470 хонин түрэжэ, 515 хурьган абтаад байна. Табяад хонидынь эхирлээ. Нигэжэ мүнөө ахалагша хонишон Дугар Бальчинович зуун эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга абанхай.

— Зүгөөр би зуун эхэ хонин бүриһөө 120 хурьга абаха уялгатай хүм, саашадаал тэрэнээ хүсэлдүүлхые оролдохо гээшэб, — гэжэ Дугар Галсанов хэлэбэ.

Ахалагша хонишондо тэрэнэй һамган Бадма-Ханда, хүгшэн эжынь Цыбик-Дари туһална. Мүнөө тэдэнэр яһала һайн түл абажа байна. Баян түл абалгадань илангаяа Цыбик-Дари хүгшөө ехээр туһална. Юуб гэхэдэ, хүгшөө бүхы наһаяа хонин ажалда үнгэргэһэн. Мүнөө 67 наһатай болобошье, үхи хүүгэдтээ туһалхаар, тэдээндээ дүй дүршэлөө дамжуулһаар.

Түл абалгадань дүршэлтэй бэрхэ сакманщик Бимба Нимбуева, студентнэр Владимир Бадеев, Виктор Биликтуев гэгшэд туһалнад. Ивалгын ОПХ-гай бусад хонишод хонидоо баһал һайнаар түрүүлнэ. Юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ энэ ажахын хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга абаха уялгатай юм. Мүнөө үедэ ОПХ-гай 13 отарада таба мянган хурьган абтаад байна. Ихэдээ дунда зэргээр зуун эхэ хонин бүриһөө 74,2 хурьган абтаһан болоно. Зүгөөр энэ тоо саашадаа улам олошорхо. Юуб гэхэдэ, ахалагша хонишод Будаханда Убашеевагай, Федор Трифоновэй, Бимба Гармажаповай, Павел Трифоновэй, Егнин Бадмаевай отарануудта түл абалга амжалтатай ябажа байна.

Тус ажахын хонишод түгэсхэхы жэлэйнгээ социалис уялга сүм дүүргэхын тула хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлнэд.

А. НАГАСЛАЕВ.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БУРЯАДАЙ АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНТО ХАРЬЯАТА ГЕОЛОГИЧЕСКА УПРАВЛЕНИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Социалис мүрысөөндэ үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые туйлаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй *Хүндэлэлэй грамотаар* шагнаха:

Зеленый Эдуард Николаевичые — Центральна геологическа экспедициин партиин начальник.

Литвиненко Татьяна Евгеньевнае — Сэлэнгын геологическа экспедициин гидрогеологическа партиин начальник.

Филимонов Виктор Васильевичые — Хойто-Байгалай геолого-бэдэрэлгын комплексно партиин үрэмдэгшэ.

Цыденов Баир Аюшеевичые — Багдаринай геологическа партиин үрэмдэгшэ.

Цыденов Владимир Дымбуевичые — Гуджирай геолого-бэдэрэлгын комплексно партиин үрэмдэгшэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной апрелиин 3.

ИЮНИИН 15-да — Соведүүдэй һунгалта

ЭРХИМ ХҮБҮҮД, БАСАГАД — ОКРУЖНОЙ КОМИССИИН БҮРИДЭЛДЭ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй һунгалта үнгэрэгэхэ окружной комиссиин гэшүүндэ кандидадуудые манай республикын ажалшад дэбжүүлжэ үргэлжэлһөөр.

ХУРАМХААНАЙ АЙМАГ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй һунгалта үнгэргэхэ һунгуулиин Хурамхаанай 103-дахи окружной комиссида кандидадаар «Бурятцелинстрой» трестын Хурамхаанай, 1010-дахи ПМК-гай коммунис организациһаа **Алексей Парфентьевич Толстихин**, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй зүгһөө **Очир Аюшеевич Раднаев**, Хурамхаанай дунда һургуулиин багшанар болон техническэ хүдэлмэрилэгшэдһөө **Нэлля Владимировна Любовникова**, Хурамхаанай совхозой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд, алба хаагшадай коллективһээ **Раднажап Борбодонович Батуев**, Хурамхаанай райпогой комсомолой организациһаа **Анна Лукинична Нелюбина** болон бусад дэбжүүлэгдэбэ.

Һунгуулиин Дэрээнэй 104-дэхи окружной комиссиин бүридэлдэ Дэрээнэй совхозой хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдэй коллективһээ **Эльвира Дагбаевна Ванчикова**, Хурамхаанай леспромхозой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй коллективһээ **Олег Павлович Семёнов**, Дэрээнэй дунда һургуулиин багшанарай коллективһээ **Анна Николаевна Дельбонова**, Могойтын «Сельхозтехника» нэгэдэлэй хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүдэй коллективһээ **Иннокентий Савельевич Зверьков**, Һахалиин совхозой профсоюзай организациһаа **Валентина Петровна Петелина** болон бусад түрүүшүүл абтаба.

Һунгуулиин Аргадын 105-дахи окружной комиссида кандидадаар Гааргын совхозой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэдэй коллективһээ **Доржи Бадмаевич Цыренов**, Аргатың дунда һургуулиин багшанарай коллективһээ **Цыван Кишиктуевич Раднаев**, Аргатын хэлхээ холбооной таһагай коллективһээ **Цырма Чимитцыреновна Мутуева**, Аргатын совхозой нэгэдэхи отделениин хүдэлмэришэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд болон алба хаагшадай коллектив **Ольга Моисеевна Шалданова** болон бусад түлөөлэгшэдые дэбжүүлһэн байна.

…ЛОЙ ҺАЙНДЭР — ХАНИ БАРИСААНАЙ ҺАЙНДЭР

…соёлой үдэрнүүд… 2-то Советскэ… нээгдэхэдэнь, «Пар… арад зонтой» гэһэн… Кремльдэхи… ордон дотор… лантайгаар сонос… Фашис дарлалтаһаа… сүлөөлэгдэһөөр 30… зорюулагдаһан… барисаанай һайндэр бү… республиканууд… үргэгдэхэнь.

…олонинтын түлөөлэгшэд, эрдэм ба соёлой… ябуулагшад зал соо… ВСРП-гэй ЦК-гай… бюрогой гэшүүн, ВНР-… суглаанай түрүүлэгшэ, Венгер-совет хани барисаанай бүлгэмэй түрүүлэгшэ Антал Апроө, ВСРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, ВНР-эй культурын министр Ласло Орбанние, ВСРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, ВНР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Дьюлу Рапаи болон Венгриһээ ерэһэн бусад айлшадые суглаарагшад халуунаар угтаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй культурын министр П. Н. Демичев, КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Совет-венгер хани барисаанай бүлгэмэй түбэй правлениин түрүүлэгшэ академик П. Н. Федосеев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат КПСС-эй ЦК-гай культурын таһагые даагша В. Ф. Шауро, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагшын нэгэдэхи орлогшо О. Б. Рахманин соёлой үдэрнүүдые нээлгэдэ байлсаа.

Аха дүү ороной түрүү коллективүүд, дуушад ехэ амжалтатайгаар үнгэрһэн һайндэрэй концертдэ хабаадаба.

(ТАСС-ай корр.).

«МЕТЕОР» НИИДХҮҮЛЭГДЭЭ

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

Сагай уларил шэнжэлхын тула Газарые тойрон дабшадаг «Метеор» гэжэ хэмэл одон 1975 оной апрелиин 1-дэ Советскэ Союзһаа табигдаба. Сагай уларил шэнжэлхэдэ шухала мэдээнүүдые дары абалга — энэ хэмэл одые ниидхүүлгын гол зорилго болоно.

Хэмэл одон иимэ параметрнүүдтэйгээр ниидхүүлэгдээ:

— Газарай нюрууһаа холодолгын саада захань (апогей) — 906 километр;

— Газарай нюрууһаа холодолгын наада захань (перигей) — 877 километр;

— 81,2 градус һөөлжүүгээр ниидэнэ;

— 102,6 минутын туршада Газарые тойрон дабшана.

Үүлэнэй сугларалгые, дэлхэйн бүмбэрсэгэй наранай гэрэлдэ тудаһан ба нүгөө талададахи саһые буулгаха, Газарай ба атмосферын элшэ хүсэнэй сасаралга тухай мэдээнүүдые барижа абаха аппаратура хэмэл одон дээрэ табигданхай.

Сагай уларил шэнжэлдэг аппаратураһаа гадна, хэмэл одые Газартай саг үргэлжэ холбохо түхеэрэлгэ, наранай элшээр хүдэлдэг батарейнүүд, приборнуудай, научна аппаратурын хүдэлмэри тухай мэдээнүүдые Газарта дамжуулха радиотелеметрическэ түхеэрэлгэ хэмэл одон дээрэ бии.

«Луна-22» һарые тойрон арбан һара соо дабшана

ЗАМБУУЛИНАЙ АЛАС ХОЛЫН ЗАЙДА ХОЛБОО БЭЕЛҮҮЛХЭ ТҮБ. (ТАСС). 1974 оной июниин 2-то һарые тойрон дабшаха замда гаргагдаһан «Луна-22» гэжэ автомат станци арбан һарын турша соо һарые тойрон ниидэжэ, научна шэнжэлгэнүүдые хэжэ байнхай.

Апрелиин 2-то Москвагай сагаар 11 часта станци 2842 удаа һарые тойроо. Замһаа халта хубилгаһанай һүүлээр «Луна-22» гэжэ автомат станци мүнөө иимэ параметрнүүдтэйгээр дабшажа ябана:

— Һарын нюрууһаа холодолгын саада захань — 1409 километр;

— Һарын нюрууһаа холодолгын наада захань — 200 километр;

— Һарын экваторһаа 21 градус һөөлжүүгээр дабшана;

— гурбан час 12 минута соо һарые тойроно.

Һарын гравитационно ба суранзата полинуудай ямар байһые хэмжэжэн, һарын нюруугай зарим районуудые шэнжэлһэн байна.

«Луна-22» гэжэ станциин бүхы түхеэрэлгэнүүд, научна аппаратура һайнаар хүдэлнэ.

МОДОЕО ХАЯДАҺАГҮЙГӨӨР ХЭРЭГЛЭХЭ

Үйлэдбэриин бүридэл эрид hайжаруулха, бэлэдхэгдэhэн модо хаядаhагүйгөөр, hайнаар хэрэглэхэ зорилго партиин XXIV съезд ой модоной, модо болбосоруулгын болон целлюлозно-саарhанай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй урда табиhэн байгаа.

Модо бэлэдхэлэй, хюрөөдэлгын үлэгдэл, тайрадаhанhаа, мүн шэнэhэн ба муу сорттой шэлбэhэтэ модонhоо технологическа зомгооhо үйлэдбэрилхэ, тэрэнийе целлюлозно-саарhанай промышленностьда үргэнөөр хэрэглэхэ тухай асуудал ехэ хурсаар табигдаа hэн. Эхэ оромнай байгаалиин тон ехэ баялигуудтай, арга боломжонуудтай. Эдэ баялиг, арга боломжонуудые эзэн ёhоор гамтай hайнаар хэрэглэхэ шухала юм.

Манай республикын ой модоной, модо болбосоруулгын промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд съездын табиhан зорилгонуудые хүтэлбэри болгон, модые хүсэд hайнаар, үлэгдэл, хаядаhагүйгөөр хэрэглэхэ асуудал шиидхэжэ байна. Түлеэндэ хэрэглэгдэхэ модон, унагаагдаhан модоной тайрадаhан ой тайга соо орхигдожо, үмхиржэ хэбтэгшэ бэлэй. Хуhан, уляаhан бүришье хэрэглэгдэдэггүй. Модые голоор урадхуулдаг үе сагта шэнэhэн отологдодоггүй байгаа. Харин манай эндэхи ой тайгын горитой хубиие шэнэhэн модон эзэлнэ гээшэ.

Байгал шадархи ой тайга ашаглан хэрэглэхэ технологическа гуримай хубилгагдаhанай, далай шадар модо бэлэдхэлэй гурим наринаар сахиха эрилтын табигдаhанай hүүлээр ой модоной, модо болбосоруулгын предприятинуудта ондо ондоо зүйлэй, элдэб сортын модон асарагдадаг болоо. Хэрбээ урдань гол түлэб нарhан модон асарагдадаг hаа, нёдондо эндэ абтаhан бүхы модоной хахадынь шахуу шэнэhэн, 10 процентнь уляаhан ба хуhан болоhон байгаа.

Уляаhан модон арадай ажахыда ехээр хэрэглэгдэдэггүй юм. Тиимэhээ ехэ үлэгдэл, тайрадаhан, модоной шэлбэhэн гэхэ мэтэ үлэдэг модые хюрөөдэхэдэ, шпала, хайрсаг, мебель хэхэ, гэр барилгада хэрэглэгдэхэ модо хюрөөдэхэдэ, мүн лэ бага бэшэ тайрадаhан, үлэгдэл гарадаг. Эдэ бүгэдын хубинь горитой ехэ юм. Үргэлжэдөө оньhожоруулагдаhан экладуудта модо илган тайрахада, жэл соо 300 кубометрынь шахуу тайрадаhан, үлэгдэл болон үлэнэ. Харин модо болбосоруулгаhаа гарадаг хаядаhан 200 мянган кубометртэ хүрэдэг. Харин хибэдэhэ, жэжэ-бужа зомгооhо хараада абабал, үлэгдэлынь бүришье ехэ болоно.

Манай эндэхи ой тайгада жэл соо бэлэдхэгдэдэг 4 миллион кубометр модоной 700 мянган кубометрынь хаядаhан болоjо үлэнэ. Энэнь Байгалай ба Баргажанай леспромхозуудай жэл соо бэлэдхэдэг модоной хэмжээтэй адли юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ модон транспортаар шэрэгдэдэг болоо. Тиигэжэ модые үлэгдэл, хаядаhагүйгөөр хүсэд hайнаар хэрэглэхэ арга олдоо гэхээр. Модоной тайрадаhа, үлэгдэлhөө технологическа зомгооhо үйлэдбэрилэгдэнэ, целлюлозно-саарhанай үйлэдбэридэ, модо-зомгооhоной плитэ, арболит үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэнэ.

Энэ талаар Буряадай модо болбосоруулгын ба мебелиин комбинат hайн жэшээ харуулна. Комбинадай үйлэдбэри hүүлэй үедэ нилээд хубилаа. Түмэр замаар модон эндэ асарагдана. Түмэр харгын лини иишэ татагдаа, тусхай вагонууд абтаа. Ута занидаа асарагдаhан модо отолхо, хюрөөдэхэ ПЛХ-3 гэhэн автомат шахуу лини тодхогдоо. Модоной тайрадаhан, үлэгдэл УПЩ-3 түхеэрэлгээр технологическа зомгооhон болгогдоно.

Модые холтоhонhоонь сэбэрлэхэ тусхай түхеэрэлгэ табигдаа. Проектын ёhоор иимэ түхеэрэлгэ ондоо цехтэ тодхогдохо байгаа. Харин комбинадай мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд модые холтоhонhоо сэбэрлэхэ ОК-66М маркын станогуудые модо хюрөөдэлгын цехэй модо хюрөөдэлгын рамануудай дэргэдэ тодхожо, энэ хүдэлмэриин үнэ сэнгые 190 мянган түхэригөөр бага болгоhон, тэрэнийе хангаха хүдэлмэришэдэй тоо 14 хүнөөр үсөөрүүлhэн байна.

Тиигэжэ энэ комбинат модо болбосоруулгын бүхы үлэгдэл, хаядаhаар технологическа зомгооhо үйлэдбэрилдэг болоо. Хибэдэhэнийе миин хаягданагүй, гидролизно үйлэдбэридэ хэрэглэгдэнэ. Тиигэжэ хюрөөдэмэл модо хэрэглэлгын хуби 20 процентээр дээшэлээ.

Комбинат нёдондо Сэлэнгын целлюлозно-картонно комбинадта 35 мянган кубометр технологическа зомгооhо эльгээhэн, 520 мянган түхэригэй нэмэлтэ продукци бүтээн гаргаhан байна. Гол зүйлэй продукци үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэдэггүй модоной бүхы үлэгдэл технологическа зомгооhо үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэнэ.

Модые холтоhонhоонь сэбэрлэхэ станогуудые тодхоhоной ашаар үшөө нэгэ шухала зүйл абтадаг болоо. Шэнэhэн модонhоо саг соогоо хуулагдаhан холтоhон дубильна үйлэдбэриин үнэтэ зүйл гэжэ тоологдодог. Комбинат ганса энэ жэлэй хоёр hара соо 300 тонноhоо үлүүтэй энэ зүйл худалдаhан байна. Тэрэнэй нэгэ тонноnь 55 түхэригтэ юм.

Буряадай модо болбосоруулгын ба мебелиин комбинадта асарагдаhан бүхы модоной 94 процентнь үйлэдбэридэ хэрэглэгдэнэ. Ойрын сагта энэ хубинь бүри ехэ болохо. Энэ коллектив инженерно хэдэн орёо асуудал эгээл гаргаша багатайгаар, зүбөөр шиидхэжэ шадаhан байна. Комбинат үйлэдбэриин эрхим культурын предприятиин нэрэ зэргэдэ 1971 ондо хүртөө hэн. Тэрэ гэhээр энэ нэрэ зэргээ алданагүй. СССР-ай Арадай ажахын туйлалтануудые харуулhан выставкэдэ комбинадай бүхы технологическа комплекс харуулагдана.

Жэлдээ 35 мянган кубометр модо-зомгооhоной плитэ үйлэдбэрилхэ шадалтай цех Онохойн модоной комбинадта баригдажа, ашаглалгада тушаагдаа. Энэ цех модо хюрөөдэлгын, модо болбосоруулгын үлэгдэл, хаядаhа, технологическа түлеэ хэрэглэжэ, продукци бүтээн гаргана. Мүнөө цех шэнэдхэн байгуулагдажа эхилээ. Тиигэжэ тэрэ үйлэдбэриин хуушан талмай дээрэ жэлдээ 70 мянган кубометр плитэ үйлэдбэрилхэ юм.

Модо болбосоруулгын предприятинууд нёдондо 120 мянган кубометр технологическа зомгооhо үйлэдбэрилhэн байгаа. Энэ жэлдэ тус продукци бүри ехээр бүтээн гаргагдаха.

Харин модо бэлэдхэлэй, модо болбосоруулгын үлэгдэл, хаядаhа дууhан hайнаар хэрэглэнэбди гэхээр бэшэ. Клюевскэ леспромхоздо, Байгалай ба Сэлэнгын модоной баазануудта энэ талаар ехэ дутагдал бии. Модоной үлэгдэл, тайрадаhан эндэ тэндэ хаягдажа, миин үмхиржэ хэбтэhээр.

Жэлдээ 20 мянган кубометр арболит хэхэ цехүүдэй барилга Шулуутайн, Хандагатайн леспромхозуудта үнжагайруулагдажа байhаар. Барилгада хэрэгтэй энэ материал үйлэдбэрилэн гаргаhын тула үйлэдбэриин 30 мянган кубометр үлэгдэл хэрэглэгдэхэ юм.

Үйлэдбэриин хаядаhа, үлэгдэл хүсэдөөр хэрэглэхэ эрилтэ «Забайкаллес» комбинадай предприятинуудай урда табигдана. Энэ эрилтэ дүүргэхэ арга боломжо, хүсэ шадал предприятинуудта бии. Тэдэнэр шэнэ түхеэрэлгэ, механизмуудаар хангагдаа, үшөө хангагдаха байна.

«Забайкаллес» комбинадай бүхы предприятинуудые үйлэдбэриин эрхим культуратай предприятинууд болгомоор. Комбинадаймнай бусад предприятинууд Буряадай модо болбосоруулгын болон мебелиин комбинадай жэшээ, дүй дүршэлые халан абалсаха байна. Эндэхи мэтээр модые дууhан hайнаар хэрэглэхэ асуудал богони болзор соо шиидхэхэ зорилго табигдана. Модо болбосоруулгын предприятинуудай коллективүүд энэ асуудал ойрын сагта шиидхэхэ ёhотой болоно.

В. СТУПИН,
«Забайкаллес» комбинадай начальнигай орлогшо.

ЭМХИТЭЙГЭЭР ТҮГЭСХЭХЫН ТУЛАДА

ПОЛИТИ... hУРА...

Политическэ, экономическа hуралсалай гол зорилго бүгэдэндэ эли. Марксизм-ленинизмын суртал хадаа үзэл бодолой hургуули болохо, табан жэлэй түсэб бэелүүлхэ хэрэгтэ ажалшадые элсүүлхэ үүргэтэй. Һуралсалай энэ жэлдэ манай аймагта 782 коммунист, партийнабэшэ 327 эдэбхитэд, 108 комсомолшууд политическэ hуралсалай бүхы гурбан шатада эрдэмээ дээшэлүүлнэ. Мүн партийна ажахын эдэбхитэдэй hуралсал эмхидхэгдэнхэй хүдэлдэг юм.

Һуралсалай аша үрэ дээшэлүүлхын тулада партиин райкомой политическэ гэгээрэлэй байшан хэшээлнүүдые шалгадаг гуримтай. Политическэ hуралсалай экран гэжэ манай кабинет дотор бии юм. Хэшээлнүүдэй болоhон, болиhые эндэ харуулагдадаг, hурадаг хүнүүд хэр ябанаб гэжэ тэмдэглээтэй байдаг. Экранай иимэ мэдээн партийна организацинуудай секретарьнарта, пропагандистнарта дуулгагдадаг байна. Хэшээлнүүдэй таhалдалда ехээр ороо hаань гү, али хүнүүдэй үсөөнөөр ерээ hаань, hуралсал тухай асуудал партийна суглаан дээрэ, партийна комитедүүдэй, партийна бюрогой зүблөөн дээрэ табиха ушар гарадаг. Гадна политическэ гэгээрэлэй кабинедэй эдэбхитэд понедельник бүхэндэ партийна организацинуудта гарадаг юм. Эдэнэр хэшээлнүүдые шалгадаг, зохихо туhаламжа үзүүлдэг байна. Үгышье hаа, КПСС-эй райкомой эдэбхитэд саг сагта шалгалта хэхээ гарадаг гуримтай. Байгша оной январь hарада нэгэ иимэ шалгалта хэгдээ hэн. Шалгалтын дүнгөөр «Одон» совхозой парткомой зүблөөн татагдаа. Шалгалта хэhэн үдэр эндэ хэшээлнүүд болоогүй. Парткомой гэшүүдhээ гадна, совхозой отделенинүүдэй партийна организацинуудай секретарьнар, пропагандистнар энэ заседанида хабаадалсаа бэлэй. Һуралсал тухайда иигэжэ хэлсэhэнэй ашаар эндэхи байдал заhараа, удаадахи хэшээлнүүд саг соогоо үнгэргэгдөө.

Политическэ, экономическа hуралсал тухай асуудал партиин райкомой бюро дээрэ зүбшэгдэдэг юм. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин политическэ hуралсалай үрэ нүлөө дээшэлүүлхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ бэлэй.

Пропагандистнарые зүбөөр шэлэжэ, томилхо гээшэ хэшээлнүүдэй теоретическэ, методическа хэмжээе дээшэлүүлхэдэ туhатай байна. Ленинэй нэрэмжэтэ, «Искра», «Знамя Ленина» колхозуудай, «Эрдэм» совхозой, хэлхеэ холбооной болон бусад эмхи зургаануудай партийна организацинууд марксизм-ленинизмын сурталые гүнзэгыгөөр шудалхын тулада ехэ хэмжээнүүдые абана. Дээрэ дурсагдагша партийна организацинуудта хэшээлнүүдынь эмхитэйгээр, hонирхолтойгоор үнгэргэгдэнэ, hурадаг хүнүүдынь эдэбхитэйнүүд юм. Хэшээл бүхэнөө үндэр дээдэ хэмжээндэ үнгэргэдэг, марксизм-ленинизмын суртал нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ мэргэжэhэн бэрхэ пропагандистнар манай аймаг дотор олоор урган гараа. Мухар-Шэбэрэй дунда hургуулиhаа А. А. Буркова, Түгнын дунда hургуулиhаа Е. В. Кононова, «Эрдэм» совхозhоо К. П. Мезгина, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозhоо А. К. Федоров, С. Е. Брылев, «Искра» колхозhоо К. М. Козлов болон бусадые эндэ нэрлэжэ болоно. Маша ехэ харюусалгатай партийна энэ даалгабаридаа эдэнэр үндэр дээдэ мэдэрэлтэйгээр хандадаг юм. Бэрхэ пропагандистнарнай өөhэдын оншотой, багшалха шадабаринь тон эрхим болонхой. Гадна эдэнэр хүндэ юумэ ойлгуулха шанэ... ходо бэдэржэ байдаг... бүхэндөө hайнаар... байна. Тиигээд хэ... гэргэхэдөө, hурагша... хөөрэлдөөндөө хаб... оншотой. Тиимэhээ... үнгэргэдэг хэшээли... ха шанар, аша үрэ... дагынь ойлгосотой.

«Эрдэм» совхозой... нэй нэрэмжэтэ кол... тийна органи... марксизм-ленини... hэн суртал шудалдаг... линууд, Мухар-Шэ... да hургуулиин теор... семинар аймаг дотор... мүүдэй тоодо ябад... Юуб гэхэдэ, мэрг... багшанар - пропа... эдээнийе олон жэл... бэрилнэ. Эдэ сурта... ажалай нюуса гэхэд... даг хүнүүдэй анхар... жа шададаг, ном... hонирхохо, толгойгоо... гэжэ, ухаагаа гүйл... ха, литературая... шаха хүсэлэн түрү... иимэ оншо шадаба... Багшалха, хүндэ ю... гуулха орёо хүбшэ... лэжэ шададаг тула... хүн бүхэнэй онсо... раадаа абадаг байна. ...пагандистнарай аж... hээ харахада, хүн... литическэ эрдэмэ... лүүлхэ, hуралсал... дуулха хүсэлэнтэй... Жэшээнь, пропа... К. П. Мезгина... эхилхын урда тээ... бидэ болоhон hүүл... гой hонинууд тухай... жэ үгэдэг гуримтай. ...дынь орон доторхи, ...оронуудтахи по... байдалаар hонирхо... Газетэ, журналнуу... уншажа байгаад, ...рэ болоhон hонинуу... шолжо, хөөрэжэ hур... лада хүн бүхэндэ у... дын шэнжэлэл хэх... гадаг юм. Полити... ралсал коммун... ажал хэрэгтэ туhал... Үзэhэн, ойлгоhон... ажалдаа хэрэглэхэ... додог юм.

Ленинэй нэрэмжэ... зой парторганизаци... гандист А. К. Федо... шээлнүүдтээ hонин h... баримтануудые олож... лэдэг байна. Энээ... hээнь hурагшад а... байдал шэнжэлжэ, ...үзэдэг, тобшолол... доможо, hанамжа хэл... Иигэжэ hонирхолто... дөөнэй hабагша татай... гөөрөө энэ пропага... ажал бусадhаа ш... шуу. Ажахынгаа бод... далай hайн, муу тал... ень удалжа харад... тус пропагандистн... нүүд аша үрээ х... байна. Үгэ хэлэжэ ба... нэй темын гол hуда... жа. пропагандист ас... бидаг. тиигэжэ зүб... hан темэhээ хадуур... юм. Үзэжэ байhан... лаа республикынга... гайнгаа. колхозойн... лалтануудтай холбо... руулалсадаг байна.

Пропагандистын... орёо, бэрхэшээлтэй... шэ. Хэшээлдээ бэлд... шэнь тон орёо хэрэг... Хэлэhэн юумэнийн... ойлгосотой. hанал, б... рүүлмэ байхын тула... пагандист оншо ар... дэг, ухаалдидаг... А. К. Федоров иимэ... той хүн юм.

Мүнөө политическ... номическа hуралсал... шиидхэхы шата орёо... хаанагүй бэлэдхэл... байна. Түгэсхэлэ... нүүдтэ хэлсэгдэхэ... нууд тодорхойлогд... жэ hуралсалай жэл... тэйгээр түгэсхэхэ... байнабди.

Б. ДАМБА...
КПСС-эй Мухар-Ш... райкомой полит... гэгээрэлэй каби...

МАЛАЙ ЭМШЭН

Зурагшал

Шудалха гэбэл, манайда олон мэргэжэл бии ааб даа. Зүгөөр хүн бүхэн сэдьхэлдээ таарама мэргэжэл олоно гү, тэрээгээр хүдэлнэ гээшэ гү? Элдэб лэ байдаг даа. Зарим нэгэн олодог, нүгөөдүүл тээридэг.

— Мэргэжэлдээ дуратай гүш гэжэ хүнүүд асуудаг, — гээд, Бата удаан бодоhоной hүүлээр хэлэбэ.

— Теэд, ши юун гэжэ hананаш» — гээд харюудань hонирхобоб.

Тиихэдэмни Бата намда ойлгуулха гэhэншүү бэеэ зэhээд, холоhоо абан захалба.

Һургуулида hуража байхадаа хэн болохоёо хүсэд мэдэрээшьегүй hэм. Һүүлдэнь сэрэгэй албанда ябааб. Эндэл юу хээн толгойдо ородог болоо hааб даа, — гээд тэрэ хөөрэжэ эхилбэ. — Инженер болохо гэhэн бодол үнинhөө хойшо толгойдом эрьелдэдэг hэн. Энэ эрмэлзэлни сэрэгэй албанhаа ерэхэлээрни бүхы сэдьхэл зүрхыемни эзэлжэ эхилээ бэлэй. Юундэ тиимэ-ень мүнөөшье хүрэтэр ойлгошогүйб. Юрэдөөл Буряадай хүдөө ажахын институдай механизациин факультедтэ орохые хүсөө hэм. Зүгөөр тэндээ орожошье шадаагүйб. Хэрэгтэй балл абаагүйб. Тиихэдээ, сэхынь хэлэхэдэл, заалhаа институдта орохын тэдыдэ, ветеринарна факультедтэ шалгалта амжалтатайгаар барижа, студент болоhон гээшэб. Ветеринарна факультедтэ hуражашье байхадаа, шэлэhэн мэргэжэлдээ дурлаhанаа мэдэнэгүйб. Зүгөөр институдаа дүүргээд, хүдэлжэ эхилхэдээ, мэргэжэлдээ үнэн зүрхэнhөө дурлаал хаб гэжэ hанагдана...

Малай докторой мэргэжэлдэ Бата Бадмажаповай дурлаhанда нэгэл нюуса бии гэжэ hанагшаб. Юуб гэхэдэ, малша хүн эртэшэ гэжэ урдань хэлсэдэг hааб даа. Эдэ үгэнүүд Бэшүүрэй совхозой 1-дэхи отделениин ветеринарна врач Батада сэхэ тудана. Бата үүр хираанаар бодоод, малшадтаа ошохоёо яарадаг юм.

Батын институт дүүргэжэ, түрэл совхоздоо хүдэлхөө ерэхэдэнь, тусхай машина эрихэ юм ааб даа гэжэ директор тухайлаад, залуу мэргэжэлтэнтэй уулзахадаа энээн тухай сэхэ табиба:

— Зай хүбүүн мэргэжэлтэн бүхэнийе шэрэхэ машина совхоздо байхагүй, ши юун гэхэ байнаш?

Бата удаан хүлеэлгэнгүй:

— Үргэдэг моришье hаа, үгэхэгүй гүт? — гээд директорые хүлеэнгеэр хараба.

Совхозой директор Балдан Будатарович гансата миhэрээд: — Бэрхэш даа, Бата, бишни шамайгаа морёор ябахаяа эшэхэ юм гү гэжэ hанаата болоjо байгаалби, үргэдэг мори дан үгэхэ гэжэ яахамнай hэм даа, адуун сооhоо дуратайгаа шэлээд лэ абыш даа, баймга нэгэ мухаридаг юумэ үгэхэдөөшье болохобди, — гэбэ.

— Иигээд лэ доктор Бата малшадые эрьежэ ябаха хатаршаа hайн моритой болоо hэн. Хэр угай малшанай хүбүүн Бата Шэбэртэ нютагайха хүн болоhон хадаа совхозойнгоо хонишод, малшадые яhала hайн таниха, мэдэхэ бэлэй. Энэнь залуу мэргэжэлтын хүдэлжэ эхилхэ таладань ехэ туhатай байгаа.

Гэбэшье залуу докторой ажалайнь намтар элдэб бэрхэшээлтэйгээр эхилhэн байна.

— Ветеринарна сүүмхэеэ үргэлөөд, ябагааршье ябаха саг гарадаг ааб даа, — гээд бата hайрхан, гоёонгүйгөөр юрэл хэлэбэ. Үнэхөөрөө Бата хэды дахин ябагалаадшье үзөө.

Колхоз, совхоздо малай доктороор хүдэлхэ гээшэ тиимэшье хүнгэн хэрэг бэшэ юм. Институдта hуража байхадаш, мал аргалха тусхай клиникэ, мэдэхэгүй юумыешни заажа үгэжэ байха профессор, доцентнүүд байха. Ойлгоогүй юумэн тухайгаа мэдэхэ гэбэлшни, элдэб номоор баян библиотекэ, лабораторинууд бии ха юм. Совхоздо тиимэ бэшэ. Фермэнүүд дээгүүр ябажа байхада хүлеэгдээгүй элдэб үбшэн дайралдашаха, үбэлэй хүйтэн, намарай бороо, зунай халуун наран доро эмшэлхэ, хирургическэ операцишье хэхэ ушар болохо. Институдта ямаршье бэрхээр hуража гараа hаа, малай дунда ушардаг бүхы үбшэниие hайн мэдэжэ абахань бэрхэтэй. Мэргэжэлээрээ хүдэлхэ соогоо мэдэхэгүй юумэеэ мэдэдэг, эмшэлхы дүй дүршэлтэй болдодог гээшэ.

Эдэ бүхы бэрхэшээлнүүдые Бата hаял дабажа гаража ябана ха юм. Юуб гэхэдэ, совхоздо хүдэлжэ эхилhээр оройдоол жэл тухай боложо байна. Тиибэшье hаа, мүнөө Бата ажалдаа дадаа, мал аргалалгын орёо оньhон мэргэжэлые нэтэрүү оролдосотойгоор шудалжа эхилээ.

Мал эльгэтэй хүн гэжэ байдаг гээд баhа хэлсэдэг. Иимэ хүн малда дуратай, тэрэнийе сэдьхэл зүрхэнhөө хайрлажа, ханан анхардаг, малые үнгэ зүhөөрынь таниха, илгаруулхадаа бэрхэ байдаг. Тиимэ хүнүүдэй нэгэн Бата болоно. Нэгэтэ, hая хүдэлжэ эхилээд байхадань, hү hаалиин фермэдэ тугал хүндөөр үбшэлөө. Һаалишад амитан болохоёо болёо гэлсээ. Харин Бата үбшэн тугалай хажууhаа үдэр hүни hалангүй эмшэлжэ, аргалжа шадаа hэн. Тиихэдэнь лэ hаалишад ёhотой доктортой болоhондоо этигээ бэлэй. Иимэшүү ушарнууд Батада алил олон дайралдаа.

Батын нарай хурьгадта илдам зохидхоноор хандажа байхыень харахада, ямар атаархама hайхан гээшэб? Тэдэнийе эрхэлүүлхэдээ, тэдээндээ эм уулгахадаа, тарилга хэхэдээ ямар бэрхээр, дүмүүхэнээр хандана б! Хүнийе эмшэлдэг зарим докторнуудшье үбшэнтэндөө Бата шэнгеэр хандадаггүй.

— Мал гээшэ, илангаяа нарай амитаханууд үбдэхэдөө хүн лэ шэнгеэр зободог, үйдадаг юм. Үбдэжэ, эдеэнhээ гарашоод, халууршоод байhан тугалханиие харахадаа, хайрлаhандаа тэбэрихэ; аргадаха, таалаха дурамни хүрэдэг, — гээд Бата хөөрөө hэн.

Мүнөө Бата ямар отарадам хэды хонин, хурьган үбшэлнэб гэжэ мэдэдэг болоhой. Тэдээнээ үдэр соо ябажа эрьехэеэ, эм дом уулгахаяа, хажуудань hуужа тэдээнтээ «хөөрэлдэхэеэ» яарана ха юм. Энэ жэл хониной түрэлгын эхилхынь урда тээ отара бүхэндэ ветеринарна аптечкэ тааража үгөө hэн. Элдэб үбшэн тухай хонишодой дунда ойлгууламжын, hэрэмлэмжын ажал ябуулаа.

— Хонидой түрэжэ эхилхэлээр лэ отара дээгүүр хонодог болохоб, — гээд Бата хөөрэнэ.

Иигээд хаража үзэхэдэ, ехэшье нюуса үгы ха юм даа. Гансал шэлэhэн мэргэжэлдээ дурлаха, оролдохо, сэдьхэл зүрхөө үгэхэл хэрэгтэй байна.

Д. ДЫЛГЫРОВ.

БАМ ЭХЭ ОРОМНАЙ ТУҺАЛНА

Би хорёод шахуу жэл барилгада хүдэлнэб. Шэтын областиин хото городуудта олон барилга хэлсэhэн хүм. Үнгэрhэн жэлэй сентябрь hара соо Байгал-Амарай түмэр зам барилсаха хүсэлэнтэйгөөр Буряад орон ерээ hэм. Намайе шэнээр эмхидхэгдэhэн барилга-хабсаралгын 572-дохи поезддо бригадираар абаад, холын Тааза нютаг эльгээгээ бэлэй.

Оронoймнай олон область, хизаарнуудhаа ерэhэн хүбүүдые бригададаа абажа, түрүүшээр хүрөөдэмэл хэрэгсэлнүүдые гаргаха оньhон түхеэрэлгэ, шэнгэн түлишэ дээрэ хүдэлдэг электростанци тодхоhон байнабди. Тиигэhээршье бултадаа бэе бэедээ дадалсажа, уhа голнууд дээгүүр хүүргэнүүдые бариха ажалаа эхилээ бэлэйбди. Холын Кузнецк хотоhоо ерэhэн Э. К. Абнер, Павлодарhаа Н. Г. Вахнищенко, Буряад ороной хүбүүн Ю. Н. Толстиков гэгшэд бригададамни хүдэлжэ эхилээ hэн. Эдэнэр барилгада олон жэл хүдэлжэ, дүй дүршэлтэй болоhон хүдэлмэришэд байшаба. Ямаршье ажал даажа абахадаа, тэрэнээ эрхим шанартайгаар бүтээдэг hэн. Үдэр хоногой ошохо тума коллективнай ургажа байна. Залуу хүдэлмэришэд олоор ерэнэ.

Үнгэрhэн жэлэй намар минии даадаг бригадада хүдэлhэн Э. К. Абнер, Н. Вахнищенко, Ю. Толстиков гэгшэд мүнөө бригадирнуудай тушаалда дэбжүүлэгдэнхэй. Би мүнөө мастераар хүдэлнэб. Хурамхаанай аймагай Тааза нютагhаа Уоян тээшэ автомобильна харгы барижа байнабди. Участогтамни 70-аад хүдэлмэришэн тоологдоно. Бидэнэй хэхэ юумэн тон ехэ. Хадын гол горхонууд дээгүүр хүүргэнүүдые хабсаргажа табиха даабари абанхайбди.

Минии даадаг участогай хүдэлмэришэд хүрюусалгатай ажал хэнэ. Хүндэ ашаатай машинануудай hаадгүйгөөр ябахын тула хүүргэнүүдые бүхөөр, hайн шанартайгаар бариха болонолди даа. Хүдэлмэришэднай мүнөө Ковыли, Улгана, Светлая голнууд дээгүүр хүүргэнүүдые барихаар бэлэдхэл хэжэ байна. Ойдо модо отолно. Түмэр сорго нуудые хабсаргана.

Валерий Яковлевич Казимировай хүтэлбэрилдэг бригадын хүдэлмэришэд илангаяа hайн үрэ дүн туйлана. Эдэнэр январь, февраль hаранууд соо эрхимээр хүдэлжэ, 25 метр ута хоёр хүүргын барилгада хүрэхоор модо бэлэдхээ, 32 түмэр сорго нуудые хабсаргажа, заримыень харгы дээрэ табиhан байна. Казимировай бригадада 14 хүн тоологдоно. Эдэнэр богонихон болзор соо нилээд ехэ ажал хэжэ, бэшэнэйнгээ дундаhаа шалгаржа гараа.

Валерий Казимиров барилгада олон жэл хүдэлжэ, дүршэл шадабаритай болоhон хүн юм. Ажалаа hайн мэдэдэг. Нүхэдтөө зүбшэл заабари хэлэжэ, ойлгоогүй юумыень ойлгуулха, шадахагүй юумэндэнь hургаха гэжэ эрмэлзэдэг. Валерий Яковлевич манай Буряадай республикын Хэжэнгын аймагта ехэ барилга хэhэн хүн. КПСС-эй райкомой дунда hургуулиин байшангуудые барилсаhан намтартай. Сэхыень хэлэхэдэ, энэ хүмнай ехэнүүд барилга дээрэ бригадираар хүдэлhэн, шадабари мэргэжэлтэй хүн болоно. Ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ, хүдэлмэриин сагые зүбөөр хэрэглэхэ гэжэ оролдодог юм.

Манай бригадада Т-100 түхэлэй трактор, модо отолхо «Дружба» хюрөөнүүд бии. Гурбан вагон гэртэйбди.

Эдихэ юумээр дуталданашьегүйбди. Бүхы Эхэ оромнай бидэнэртэ, БАМ-ай хүдэлмэришэдтэ туhалжа байна. Энээнэйнь урманда hайнаар хүдэлжэ, халаан бүриин даабари үлүүлэн дүүргэхын тула оролдонолди даа, — гэжэ В. Я. Казимиров хэлэнэ. Энэ хүн маша зүб юумэ хэлэнэ бшуу даа. Тэрэ бригадынгаа гэшүүдые зүбөөр hургана, хүмүүжүүлнэ. Тиимэhээл энэ бригадын коллектив халаанайнгаа даабари хоёр дахин үлүүлэн дүүргэдэг байха юм.

Эдуард Карлович Абнерай бригадын хүдэлмэришэд мүнөө 67-дохи километртэ хүдэлжэ байна. Эдуард Карлович Тольятти хотодо автомобильна заводой барилга дээрэ хүдэлhэн юм. Эдэнэр мүнөө Мама гол дээрэ хүүргэ барихаар бэлэдхэл хэжэ байна. Бригадын хүдэлмэришэд түмэр сорго нуудые долоон үдэрэй туршада хабсаргаха даабаритай юм аад, оройдоол гурбан үдэрэй туршада хабсаргадаг байна. Эдуард Карлович техникум дүүргэhэн дунда эрдэмтэй хүн юм. Хүүргэ бариха ажал hайн мэдэнэ. Эдэнэр хүн зоной байраhаа холо hуугаашье hаа, сүлөө сагаа hонирхолтойгоор үнгэргэдэг. Ой тайга соогуур аяншалдаг, загаhа баридаг. Энэ бригадын коллектив январь hара соо 50 градус хүйтэнэй болоошье hаа, ажалаа зогсоонгүй хүдэлөө. Түмэр боолтонуудые гал дээрэ дулаасуулжа байгаад сорго нуудые хабсаргаhан юм.

Минии даадаг участогай хүдэлмэришэд табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ Таазаhаа Уоян хүрэтэр 300 түмэр сорго нуудые, 22 хүүргэнүүдые шэнэhэн модоор хадын гол горхонууд дээгүүр табиха даабаритай. Иимэ ехэ даабари саг болзор соонь дүүргэжэ, Таазаhаа Уоян тээшэ татагдаhан харгын барилга саг болзортонь ашаглалгада тушааха хэрэгтэ хубитаяа оруулха болонолди даа. Тиимэhээ манай участогай хүдэлмэришэд бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэжэ, үдэрhөө үдэртэ улам габшагайгаар хүдэлнэ. Дүршэл шадабаритай, бэрхэ хүдэлмэришэд дундаа мүрысэн хүдэлхэдөө, гайхамшаг ехэ ажал хэнэ. Жэшээлхэдэ Э. К. Абнерай бригадын хүдэлмэришэд февраль hара соо хэхэ ажалайнгаа даабари долоон хоногоор уридшалан дүүргээ бэлэй. Бэшэшье олон хүдэлмэришэднай амжалтатай hайнаар хүдэлнэ.

Бидэнэр Байгал-Амарай түмэр зам барина гээшэбди. Бидэнэй ямараар хүдэлжэ байдагые бүхы Эхэ оронoймнай ажалшад, дэлхэйн арадууд hонирхон харана. Бидэнэй ажал хэрэг тухай газетэнүүдтэ бэшэнэ, радиогоор дамжуулна. Эхэ оромнай аргагүй ехэ туhа хүргэнэ. Эгээл hайн техникэ эльгээнэ. Дүршэл шадабаритай мэргэжэлтэд олоороо ерэнэ. Иигээд байхада муугаар хүдэлжэ болохоор аал! Минии участогай хүдэлмэришэд энэ жэлэйнгээ даабари болзорhоонь урид дүүргэхын тула хаба шадалаа гамнангүйгөөр хүдэлжэ байна. Коммунис ажалай нэрэ солодо хүртэхын тула тэмсэнэ.

Ц. ДАШАБАЛОВ,
барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын мастер.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын барилгашан И. В. Ермолаев.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

УГАЙ МАЛШАН

Харууhалдаг тугалнуудаа хэндэ дамжуулан үгэхэ гээшэб гэжэ Е. А. Карепанова пенсидэ гараха болоходоо, hанаагаа зободог болоо hэн. Тэрэ арба гаран жэлэй туршада ажаллахадаа, хөөрэхэн заахан тугалнуудта дадашоо бшуу. Үглөөгүүр бүхэн Елена Алексеевна фермэ тээшэ яаран ошодог заншалтай юм. Тугалнуудынь тэрэнийе мөөрэлдэн угтадаг. Тиихэдэнь тугалшан үнэн зүрхэнhөө уяран, тэдэнэрээ эльбэн эрхэлүүлдэг, хэлэhэн үгэеэ ойлгууhан юумэндэл дуугаржа ябаад, байра соохиинь сэбэрлэдэг. Тэрэ хэдэн зуун тугалнуудые харууhалжа, томо болгоhон байха.

— Заахан үхибүүд мэтээр тугалнуудые hайнаар харууhалха хэрэгтэй юм. Ямар нэгэн тугалайнгаа үбдэшэхэдэ, унтангүй hүниндөө харууhалха саг гарадаг. Эм гү, али хара сай хэды час болоод лэ уулгаха ушартай болодогби, — гэжэ Елена Алексеевна хөөрэнэ.

Тугалшан эхэнэрэй оролдосото ажал гүрэн түрын зүгhөө сэгнэгдэжэ, «Ажалдаа шалгарhанай түлөө», «Шэн габьяата ажалай түлөө» гэhэн хоёр медаляар, социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ, ВДНХ-гай бронзо медаляар тэрэ шагнагдаhан юм. Зундаашье, үбэлдөөшье Елена Алексеевна тугалнуудаа таргалуулжа шададаг. Тэрэнэй даадаhан тугалнуудай толгой бүриин шэгнүүр сүүдхэдээ дунда зэргээр 800—900 граммаар нэмэhэн байдаг. Хойто зүгэй эрхэ байдалда үсөөхэн малшад иимэ дүн туйладаг байха.

Мүнөө Елена Алексеевна сэдьхэлээ амаршоо. Юуб гэхэдэ, Владимир хүбүүниинь тэрэнийе hэльбэжэ абаа бшуу. Владимир сэрэгэй уялгата алба дүүргээд, hаяхан түрэл нютагтаа бусажа ерээ. Тэрэ түрүүшээр адуушанаар hүүлэй үедэ мал адуулагшаар ажаллаа. Залуу хүбүүн гурбадахи hараяа тугалшанаар хүдэлжэ байна. Тэрэ 52 тугал харууhална.

— Түрүүшээр хүндэшэг байгаа. Мүнөө энэ шэнэ ажалдаа дадажа, ядалдадаггүй болооб, — гэжэ Владимир хэлэнэ.

Елена Алексеевна hанаа амар гэртээ миин hуужа шадахагүй хүн байшоо. Тэрэ кочегаркада хүдэлнэ. Зүгөөр тугалнуудаа найдамтай гарта үгөөб гэжэ hанаашье hаа, үнинэй тугалшан хирэ-хирэ болоод лэ тугалай байра ерэжэ харадаг, хүбүүндээ дүй дүршэлөө дамжуулан үгэдэг, заабарилжа байдаг юм.

В. ЧУНАВЛЕВ.

Баунтын аймаг.
Жилиндын совхоз.

Шоён Намжилов, тэрэнэй hамган Бальжит (баруун гарhаа) — түрүү ... Тэдэнэй амжалтата ажалые Эхэ оромнай үндэрөөр сэгнээ. Хэжэнгын аймаг... жэнгын совхоздо хорин табан жэлэй туршада ажаллажа, Намжил... жэлhээ жэлдэ ноoho ехээр хайшалан абадаг, хонин бүриhөө 100, тэр... дээшэ хурьга абадаг юм. Шугдар-Жап Бальжинимаев, Бато Аюшеев гэжэ тэд... хэд түрүү хонишодто айлшаар ерээд байна.

Э. БРЮХАНЕНКО, Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ ф...

…ОЁЛШОДОЙ ГОЛ ЗОРИЛГО

…вын хүдэлмэрилэг… соёлшод ба ажалшад… үгэ таһаршагүй… Эрдэм техникын… үргэнөөр хүгжэжэ бай… ниигаан хурдан сагта… хүгжэлтэ, үдэр бү… лтэ алишье талаа… дээдэ хэмжээнэй… ха юм. Гайхал, юрэ… байхаб. Сэнхир эк… урдахана һуугаад, …театрнуудай ну… наада хаража, баясана… ээл иимэ харюусал… сагта һонирхолтой гоё, …дэр зүжэг наада… табижа. жэншэдгүй… наадажа, хүн зониие… гэшэ соёлшон… нангин зорилго бо… Сэнхир экранай һэөл… заашье һаа. уран… фильмүүдэй оло… һаа, сэхыень хэ… хүн зон соёлой бай… худөөгэй клубта саг… ябаһаар, зүжэг наа… һонирхоһоор ха юм. Зү… наада харахаһаа гадна, …соёлой ажалда… арараа хабаадалсажа, …шадабаряа туршана. …уран һайханай… иһэ урган гара… гү, али мүнөө рес… дотороо мэдээжэ бо… артистнарые бидэ… эбли.

…тиигэбэшье ажалша… дые гүйсэд һайнаар… шадана гүбди? Саг… зохёожо, найруулан… байһан зүжэг наадан… һанаанда таарана гү? …дые коммунис үзэл… гоор хүмүүжүүлхэ… хэрэгтэ соёлшод ху… хэр зэргэ оруулнаб? …бүхы тон шухала асуу… тухай бодомжолхо… ртида, совет арадта… ЦК-гай хандаһан… айхабтар ехэ удха… документ байһыень… хэлээрээ мэдээнэ… үүсхэлтэ ажалаараа… ажалай шэн габь… алтануудта зори… коммунизмын, со… риотизмын, пролетар… интернационализмын… олоор шэнэ хүниие, …залуушуулые хүмүү… партиин үнэн сэ… лагшань саашадаанье… байгты» гэжэ Хан… дотор хэлэгдэнэ.

…энүүд соёлой хүдэл… эдтэ сэхэ ха… Шэнэ хүниие хүмүү… талаар партиин үнэн… лагшань байха гээ… ехэ харюусалгатай… нэтэйшье хэрэг ха… манай парти бидэнэртэ… шэнэ хүниие ком… үзэл бодолтойгоор, …тагшаар хүмүүжүүл… дана.

…талаар манай респуб… соёл гэгээрэлэй хүдэл… шэд юу хээб, үшөө… һотойб? Зүгөөр тоо, …нуудые тоолохо бо… олон юм бээз. Һай… шье, муушье юумэн…

…1974 ондо соё… хүдэлмэриие нэлэд… римда оруулха тур… манай республика до… дэжэ эхилһэн байна. …һаа мэдэлтэй боло… ажал хүдэлмэреэ ни… агшатайгаар ябуулна. …али олон үдэшэ… үнгэргэхын тула түс… хеогдоһон сценари… гү, али өөһэдөө най… зобоногүй. Харин сү… клубай бусад асуу… зорюулжа, үсэгэл… юумэеэ мүнөөдэр… тай болоно ха юм. …сценари гэжэ гү? …эндэ нютагай байдал… алдажа болохогүй. …гоёолто, харуулан… жын хэрэгсэлнүүд… тулгууритай пункт гэ… аймагай бүхы клуб… соёлой байшангай… турамшуулжа, ханга… түбтэ хандажа бо…

…дай комсомолой 50… ойдо зорюулагдаһан… нилээд һонирхол… үнгэрөө. «Комсомол… партиин алдарта хү… Иимэ удхатай урла… триотизмын шанар… бодотоор харуулна… Республикымнай клуб… соёлой байшангуудта… тикатай 400 шахуу… болож, парти… хоёрой таһаршагүй… харуулһан, мүн… партиин үнэн сэхэ… түшэг тулгуури… гуулһан юм. Энэ те… Кабанскын, Бэун…

тын, Захааминай, Улаан-Үдын аймагуудта фестиваль урагшатайгаар үнгэрөө.

Захааминай аймаг холын аймаг гэжэ тоотой. Тиигэбэшье клубай галхан ходоодоо улаабхин носожо, ажалшадые уряалжа байдаг. Ажалшадые үргэлжэ хангахын тула үбэлэй, хабарай, зунай үеын түсэб зохёогоод, нютагай соёлшод холын отара болон гүүртэнүүдээр ябана. Миин зүжэг наада харуулаад, ажабайдалай али нэгэн асуудалаар хөөрэлдөө хээд, «Зай, уулзатараа баяртай!» гээд ябашадаггүй, харин ажалшадай захилда тон наринаар хандана. Тэдэнэр ямар дуунуудые шагнаха дуратайб? Ажабайдалай ямар тиимэ талые онсолон харуулһан зүжэгүүдые хараха дуратайб? Ажаһуудалай, медицинын талаар үшөө юун хэрэгтэйб? Автолавка хэр зэргэ ябанаб? Эдэ мэтын шухала асуудалнуудые бэелүүлхые оролдоно. Малшадай, таряашадай ажабайдалаар һонирхоһон, сэдьхэлээ табиһан, тэдэнтэй нэгэ амин шэнги ябаһан ушарэй һайхан үрэ жэмэс иимэ байха ёһотой ха юм.

Жэшээнь, Захааминай аймагай Дүтэлүүрэй соёлой байшанда гү, али Бүргэ, Нурта, Борто гэжэ нютагуудай клубуудта ороо һаа, эндэ соёлой ажал хэрэг ёһогоор мэдэхэ хүнүүд хүдэлнэ гэжэ мэдэхээр. Гайхал, юрэдөө, юун байхаб? Эндэхин ажалдаа үнэн сэдьхэлһээ хандана. Ондоо тээһээ хүнүүдэй ерэхые хүлеэжэ һуунагүй. Хэрэгэй гарахада, энэ тэрээгүүр ябаад, клубайнь ажалда хэрэгтэй юумэ олоод лэ байдаг. Һайниинь гэхэдэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэд соёлой ажалые тон шухалада тооложо, саг үргэлжэ туһаламжа хүргэжэ, зүбшэл заабари үгэжэ байдаг. Соёлой институт гү, али соёл гэгээрэлэй училищи дүүргэжэ ерэһэн залуу мэргэжэлтэдэ энэрхы халуунаар хандажа, байра байдалайшье асуудал унжагайруулангүй шиидхэдэг. Хүтэлбэрилэгшэдэй талаһаа ингэжэ хандахада, залуу мэргэжэлтэ урмашан баясажа, ажалдаа хамсыгаа шуужа ородог шуу. Ингэжэ бэе бэеэ дүмэлсэжэ, булта нэгэ хэрэгэй түлөө оролдожо байхада, ажахышье урагшатай, соёлойшье ажал амжалтатай ябана ха юм. Сэхыень хэлэхэдэ, республикымнай зарим аймагуудта иимэ байдал үзэгдэнэгүй.

Захааминай соёлшодой хүсэл оролдолго миил һалаагүй. Аймагай соёлой эмхинүүд үнгэрһэн жэлэйнгээ түсэб нилээд урагшатайгаар дүүргээ. Энээн тухайдань февралиин һүүл багта болоһон республикын соёлшодой ба искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ онсо хэлэгдэһэн байха. Тиигэбэшье захааминайхид соёлой галханиие һуларуулангүй, харин саашадань улам шангаар бадаруулха аабза гэжэ найдагдана.

Малшадые соёлой талаар хангаха али олон арга хэмжээнүүд бии. Энэ дүй дүршэлыемнай КПСС-эй Буряадай обкомой пропаганда ба агитациин таһаг хаража үзэһэн байна. Малшадые соёлой талаар хангаха түсэбөө саг болзортонь дүүргэхэ ёһотойбди. Автоклубуудай үүргэ ехэ. Түсэбөөр хараалһан газарнуудаар ябажа, малшадай ажалда тон ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Тиигэжэ 1974 ондо 1.025 зүжэг наадан, 1.200 лекци ба хөөрэлдөөн, 108 кинофильм, холын худөө малшадта харуулагдаһан, үнгэргэгдэһэн байха юм. Гадна 277 нүүдэл библиотекэ таһалгаряагүй ябажа, малшадые шэнэ һонин ном, газетэ ба журналнуудаар хангаһан юм.

Республикын бусад аймагуудһаа бараг һайн жэшээнүүдые дурдамаар бэлэй. Зүгөөр, бүхы юумэн һайн һайхан жэшээһээ дулдыдадаггүй бшуу. Шухалань гэхэдэ, ажалдаа тон харюусалгатайгаар, мүнөө сагай эрилтын зэргээр хандаха хэрэгтэй.

Зарим аймагуудта бирагүйшэг байдал үзэгдэнэ. Жэшээнь, Түнхэнэй, Прибайкалиин, Хурамхаанай, Баргажанай аймагуудай соёл-гэгээрэлэй эмхинүүд муугаар хүдэлнэ. Клубай ажалдашье өөдэгүй гэхэ гү. али олонхи ушарта уран һайханай кино фильмнүүдэй болохын урдахана үдэеэ сэлинэ. Аман үгын журнал, элидхэл ба хөөрэлдөөн, асуудал ба харюугай үдэшэ гэхэ мэтэ юумэн хэгдэнэгүй. Юрэдөө, эдэ мэтын юумэн маяг хэлбэриин, найруулан зохёолгын талаар тиимэшье орёо хэрэг бэшэл. Жэшээнь, Баргажанай аймагай клуб болон соёлой байшангуудта нёдондо жэлдэ ойролдоо 325 юумэн хэгдэһэн нэрэтэй. Даншье һаа өөдэгүй байдал гээшэ. Худөөгэйнь клубуудые даагшанарта эрид сэхэ ажаглалта хэгдэнэ. Ушар юуб гэхэдэ, нёдондо жэлдэ худөөгэй клубта ойролдоо зургаахан үдэшэ үнгэргэгдэһэн болоно. Олонхи газартань лектори мүнөө болотор эмхидхэгдээгүй.

Иимэ байдалтай саашадаа яашье тэсэжэ болохогүй. Ажал хүдэлмэридөө хайхарамжагүйгөөр, харюусалга багатайгаар хандапанай хойшолон иимэ өөдэгүй болоно ха юм. Худөө ажахын хүтэлбэрилэгшэд соёлой хүдэлмэридэ анхаралаа хандуулнагүй. Клуб хүдэлнэ гү, али үгы гү? Тэдээндэ одоо хамаагүй. Хэрбээ ажахы бүхэнэй партийна, комсомолой ба профсоюзай организаци соёлшодой ажалые, эдэбхи үүсхэлые халуунаар дэмжээд, хэрэгтэй сагтань туһаламжа хүргөөд байбалнь, иимэ ушар тохёолдохогүй һэн.

Ажахы бүхэндэ залуушуул олон. Теэд тэдэ шамбай бэрхэ хүбүүд, басагаднай сүлөөтэй сагтаа юу хэнэб? Тэрэнээ хэр зэргэ ашагтайгаар үнгэргэнэб? Хэрбээ энээн тухайда ёһотой эзэн, эсэгэ мэтэ бодомжолдог һаа, ажалай журам эбдэхэ, архидаха, хулиган ааша гаргаха ябадал үгы байха бэлэй. Энэ талаар клубай үүргэ тон ехэ бшуу. Мүнөө үеын хүтэлбэрилэгшэ, совхозой директор энэ мэтые һайн мэдэхэ ёһотой.

Энэ талаар һүүлэй жэлнүүдтэ Кабанскын, Хяагтын, аймагуудта, мүн зарим аймагуудай соёлой байшан ба клубуудта нилээд һайшаалтай юумэн хэгдэнэ. Амаралтын үдэшые һонирхолтой болгохо, хубилгаха, тад ондоо шэнжэ шанар оруулха гэхэ мэтые хэрэглэнэ. Уран хурсаар уншажа һураха, дуунай конкурс эмхидхэхэ, элдэбын аттракцион, викторинэ хэхэ гэжэ оролдоно. Энээндэнь залуушуул олоор хабадана.

Соёл-гэгээрэлэй ажалдаа уран һайханай бүлгэм гол һуури эзэлнэ. Ажалшадай уран бүтээлэй Бүхэсоюзна фестиваль 1975 — 1977 онуудта үнгэргэхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай һаяшаг абаһан тогтоол дотор онсо хэлэгдэнэ. Энээнһээ хойшо Бүхэсоюзна фестиваль табан жэл болоод лэ үнгэргэгдэхэ.

1974 ондо уран һайханай бүлгэмэй ажал нилээд һайжараа, олошороошье. Гүрэнэй эмхи зургаануудта мүнөө 1395 уран һайханай бүлгэм хүдэлнэ, 21 мянганһаа дээшэ хүнүүд һайн дураараа хабаадалсажа, бэлиг шадабаряа туршалсажа байдаг. Шэнэ коллективүүд жэл бүхэндэ урган гарана. Жэшээнь, «Оскита» гэжэ эвенкийскэ ансамбль, Ивалгын мелиоративна техникумэй, Прибайкалиин аймагай Троицкын худөөгэй байшангай бүлэгүүдые онсо тэмдэглэмээр.

Партида, совет арадта КПСС-эй ЦК-гай хандаһан Хандалга дотор соёлшодто нилээд шанга, харюусалгатайшье эрилтэ табигдана. Юуб гэхэдэ, юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлые амжалтатайгаар дүүргэхын тула бүхы совет арад эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, бүхы хүсэ шадалаараа оролдохо гэжэ парти найдана. Энэ найдалга нэн түрүүн бидэнэртэ, соёлшодто сэхэ хабаатай. Тиимэһээ ажал хэрэгтээ шэнэ онол аргануудые хэрэглэжэ, ажалшан арадтайгаа жэгдэ алхалан, социалис мүрысөөнэй галханиие бүришье дүлэтэйгөөр ялалзуулха ёһотойбди.

П. НИМАЕВ,
Буряадай АССР-эй соёлой министр.

ХУУЛИ САХИЛГАДА—ОНСО АНХАРАЛ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ээлжээтэ заседани боложо, республикын предприятинуудта, барилгын организацинуудта, эмхи зургаануудта Ажал тухай хуулиин хэр зэргээр сахигдажа байһан тухай асуудал зүбшэгдэбэ. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Ажал тухай хуули хүтэлбэри болгон, республика дотор ажалай журам бэхижүүлхэ, үйлэдбэри эмхидхэлгые, ажаллаха эрхэ байдал һайжаруулха, арадай баялигта наринаар хандаха талаар һүүлэй үедэ зарим тэды хүдэлмэри ябуулагдадаг болоо гээд Верховно Соведэй Президиум тэмдэглэһэн байна.

Гэхэтэй хамта зарим предприятинуудта, барилгын ба транспортын эмхинүүдтэ ажалай ехэ саг миинтэ гээгдэнэ, хүдэлмэриин сагһаа гадуур ажалшадые хүдэлгэхэ, профсоюзай зүбшөөлгүйгөөр амаралтын үдэрые һэлгэхэ, хүдэлмэрилэгшэдые ажалһаань хуули бусаар гаргаха ябадал үшөөл дайралдаһаар. Үйлэдбэри болон ажалшадай хүдэлмэри муугаар эмхидхэһэнһээ, бар хүсөөр бүтээгдэдэг хүдэлмэриин удаанаар оньһожоруулагдаһанһаа иимэ дутагдалнууд ушарна гээд Верховно Соведэй Президиум онсолон зааһан байна. Хүдэлмэриин сагһаа гадуур ажалшадые хүдэлгэхэ ушар республикын транспортна управлениин предприятинуудта, Улаан-Үдын архиин заводто, бусад предприятинуудта олон дайралдадаг.

Ямаршье шалтагаангүйгөөр ажалдаа гараагүйһөө, материалаар дуталдаһанһаа, администрациин зүгһөө табилгатайгаар ажалдаа ерээгүйһөө боложо, ажалай сэхэ саг миин гээгдэнэ. Иимэ дутагдалнууд республикын транспортын ба барилгын управленинүүдэй, «Забайкаллес» комбинадай предприятинуудта сэхэ хабаатай. Дурсагдаһан предприятинуудай зарим хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө ажалай сагта архидаха, тиигээд ажалдаа гарахагүй ябадал олон байдаг. Теэд тиимэ хүнүүдтэй тэмсэл ёһотоор табигдаагүй байха юм.

Ажалай журам эбдэгшэдтэй тэмсэхэ хэрэгтэ ниитын эмхинүүдэй үүргэ үшөө бага байһаар. Республикын транспортна управлениин пассажирска 1-дэхи предприятиин олохон хүдэлмэришэд, алба хаагшадай нёдондо ажалдаа гараагүй байбашье, эндэхи нүхэдэй сүүдтэ нэгэшье хэрэг харагдаагүй. Ажалай журам эбдэһэн олон хүнэй «Гусиноозёрская» шахтын захиргаанай зүгһөө 1974 ондо хэһээгдэһэн байбашье, нүхэдэй сүүд ойролдоо дүрбэхэн хүнэй материал хараһан байгаа. «Забайкаллес» комбинадай, мяханай промышленностиин үйлэдбэриин нэгэдэлэй предприятинуудта. Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадта эдиршүүлэй, эхэнэрнүүдэй ажал сахин хамгаалха хуули хазагайруулха ушар дайралдаһаар.

Дурсагдаһан предприятинуудай, барилгын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй ажалай журам бэхижүүлхэ, ажалшадые хуули мэдэдэг, сахидаг байхаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэридэ анхаралаа багаар табидаг дээрэһээ иимэ дутагдалнууд дайралдана гээд республикын Верховно Соведэй Президиум тэмдэглэбэ. Ажал тухай хуули эбдэһэн зарим хүтэлбэрилэгшэд саг соогоо хэһээгдэнэгүй. Прокуратурын ба сүүдэй органууд, нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд совет хуулинуудай ёһо гуримуудые хинан шалгаха эрхэеэ гүйсэд хэрэглэнэгүй.

Социалис хуулиин ёһо гуримуудые сахин хамгаалха талаар КПСС-эй XXIV съездын заабаринуудые жэншэдгүй бэелүүлхэ талаар министерствэнүүдэй, управлени ба албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум уялгалаа. Республикын предприятинуудта, барилгын эмхинүүдтэ, эмхи зургаануудта Ажал тухай хуули сахиха талаар аймагуудай, городуудай Соведүүдэй гүйсэдкомууд шухала хэмжээ абаха зэргэтэй.

Ажалшадые хуули мэдэдэг, сахидаг байхаар хүмүүжүүлхэ, совет хуулиин ёһо гуримуудые олон түмэндэ тайлбарилан ойлгуулха хэрэгтэ нютагай хэблэл, радио болон харуулан ойлгуулха зүйлнүүдые һайнаар хэрэглэхэ шухала. Соведүүдэй ниитын гурим ба социалис хуули хамгаалха, залуушуулай хэрэг эрхилхэ саг үргэлжын комиссинуудай, ниитын бусад эмхинүүдэй ажал ябуулгые саашадаа эрид һайжаруулха эрилтэ нютагай Соведүүдэй үмэнэ табигдаба. Ажал тухай хуули сахихэ, хүдэлмэрилэгшэдэй ажаллаха, амарха һайн эрхэ байдал хангаха тушаа асуудалнууд Соведүүдэй сессинүүдэй, гүйсэдкомуудай заседаниинуудай үзэмжэдэ табигдажа байха болоно.

ШЭНЭ ВЫСТАВКЭ

Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ үе-үе болоод лэ шэнэ выставкэнүүд нээгдэжэ, манай уран зурагта дуратайшуулай һайндэр болодог һаяхан уран зурагай музейн уужам һаруул залнууд дотор нэгэ доро хоёр выставкэ нээгдэбэ. Манай музейн жасада хадагалагдажа байһан ородой уран зураашадай уран һайхан зурагууд нэгэ выставкэ дээрэнь табигдаа. Нүгөө выставкэ дээрэнь манай хүршэ Эрхүүгэй областиин уран зурааша А. И. Зудинов, график В. П. Глушков гэгшэдэй бүтээлнүүд табигдаһан байна.

Выставкын нээлтэ дээрэ үгэ хэлэхэдээ манай мэдээжэ уран зурааша Г. Павлов айлшадайнгаа уран зурагууд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

Александр Иванович Зудинов унинэй мэдээжэ уран зурааша юм. Тэрэнэй бүтээлнүүд бүхэсоюзна олон тоото выставкэнүүд дээрэ амжалтатайгаар табигдаһан байха юм. Тэрэ һаял зураг зуража эхилжэ байхадаа буряад оронойм-най бэлиг-тэ уран зурааша Ц. Сампиловай хүтэлбэри доро шэрэ будагай нюусатай танилсаа һэн.

— Нэгэтэ алтан таряанай эдеэшэжэ байһан үеые харуулһан зурагаа Ц. Сампиловта асаржа харуулбаб. Мэрдыгеевтэй хамта тэрэ зурагыем анхаралтайгаар хаража үзөөд бүхы алдууем заажа үгөө һэн. Алтан таряагаа улүү гарама шара үнгэтэйгөөр зураһан, хаһил тэнгэриимни яшагүй сэнхир болошоһон байгаа. Ц. Сампилов одоол ойлгосотойгоор шэрэ будагай зохилдол тухай хөөрэжэ үгөө агша һэн, — гээд, А. И. Зудинов мүнөө хөөрэнэ.

Уран зурааша нютаг оронойнгоо баян дэлгэр Байгаалиин гоё һайханиие зураглаһан, ажалай хүбшэргэй тухай уран хурса зурагуудые зурадаг. А. И. Зудиновай бүтээлнүүд Монголой Арадай Республикада, Японидо болоһон совет уран зураашадай выставкэнүүд дээрэ табигдаһан.

Осетиин АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Василий Павлович Глушковой гравюранууд, офортнууд орон доторнай мэдээжэ болоһоор унинэй. Тэрэниие эрхим графигуудай нэгэн гэжэ мэргэжэлтэд тоолодог. Музейн зал соо тэрэнэй олон тоото зурагууд табигданхай. Хүнэй дотоодой байдал, һанал бодол тодо хурсаар харуулдагаараа зураашын бүтээлнүүд харагшадай дура сэдьхэл буляана. Хангил үндэр уулын зураглалнууд гоё һайханаар харагдана. Хубисхалай дүлэн соогуур гараһан юрын хүнүүдэй, шэнэ сагай эхи табигшадай дүрэнүүд хэнэйшье зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэхэл.

Ц. Сампиловай музейн нүгөөдэ зал соо ородой мэдээжэ уран зураашадай гайхамшаг бүтээлнүүд табигданхай.

— Манай музейн жасада хадагалагдажа байһан эдэ зурагууд урда тээнь иимэ олоор, иимэ һайнаар нэгэтэшье харуулагдаагүй юм., — гээд музейн директор, искусство шэнжэлэгшэ С. Мунгалова хөөрэнэ. — Шэнэ уужам, һаруул байшанда орожо, эдэ гайхамшагта зурагуудые арад зондо тон һайзурагуудые арад зондо харуулха аргатай болообди.

Эндэ оюун бэлиг түгэлдэр зураашад Куинджи, Шишкин, Репин, Айвазовский болон бусадай зурагууд табигданхай. Үнгэрэгшэ зуун жэлэй үедэ үргэнөөр дэлгэрһэн классицизмын түлөөлэгшэд Рокотов, Шубин, Левицкий гэгшэдэй өөрсэ һонин зурагууд эндэ бии. Тиихэдэ реалистнууд Перов, Репин, Ксенофонтов болон бусадай зурагууд сугларагшадай анхарал татана.

Б. БАТОЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уран зурааша А. И. Зудинов.

Авторай фото.

„ДАЙСАНАА ДАРААД БУСАХАБДИ“

Үдэрһөө үдэртэ, жэлһээ жэлдэ хатуу шэрүүн дайнай жэлнүүдэй түүхын гүн руу холодон ошожо байгаашье һаань, бидэнэр, совет хүнүүд байлдаанай гал дүлэн соогуур баатарай үхэлөөр унаһан сэрэгшэдые хэзээдэшье мартахагүйбди. Нэгэтэ «Литературна газетэ» ингэжэ бэшэһэн юм: «Хуушан окопой нүхэн сооһоо булад малгай, бэшэг хээд нюуһан планшет, эшэдэнь үгэнүүдые һиилэһэн хүрзэ олдобо. Мүнөө болотор мэдэгдээгүй байһан сэрэгшын нэрэ обог эдэ бүгэдэнһөө мэдэжэ абанабди. Залуу үетэниие Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлгын ёһотойл үльгэр жэшээ боложо үгэнэ...»

Зүб даа. Манай Хурамхаанай аймагай ажалшад фашис Германиие, империалис Японие үй бута сохихо хэрэгтэ хүбитаяа оруулһан байна. Үнгэрһэн дайнда хабаадалсаагүй айл аймаг дотор үгы шахуу юм. Хурамхаанһаа 1762 хүн Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадалсаа. Тэдэнэрэй 923-ниинь байлдаанай газарта баатарай үхэлөөр унаа.

...Үе сагай үнгэрһэнһөө шарлашаһан бэшэгүүд, мүн командованиин зүгһөө баяр хүргэһэн бэшэг, орден, медальнуудаар шагнагдаһан тухай үнэмшэлгэнүүд, байлдаанда баатарай үхэлөөр унаһые гэршэлһэн шаналал гашуудалай бэшэгүүд минии урда хэбтэнэ. Огторгойн хэдодоо сэлмэг байхын түлөдэ эдэ бэшэгүүдэй авторнууд ами наһаяа үгэһэн байха юм.

Эдэ бэшэгүүдэй нэгые абажа, зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн уншанаб. 1942 оной январиин нэгэндэ бэшэгдэһэн бэшэг. Ахалагша сержант Бато-Цырен Гармаев түрэлхидтөө ингэжэ бэшэһэн байгаа: **«Түрэлхидтөө шэнэ жэлэй дайшалхы мэндэ хүргэнэб. Бидэнэр, Улаан Армиин сэрэгшэд, шэнэ, 1942 ондо фашис дээрмэшэдые үй бута сохихоор шиидээбди. Хархис дайсадта үхэл! Бэшэхээр шэнэ һонин үгы. Амиды мэндэ ябажал байнаб. Калининска областиин Н. тосхондо байнабди. Добтолгодо орохоор бэеэ зэһэнхэйбди. Энээгээр бэшэгээ дүүргэнэб. Саг бага, ехээр бэшэхэ сүлөөгүй байгдана.**

Амаршалан үлэгшэ танай хүбүүн Б. Гармаев».

Һүүлшын бэшэг Ленинградска фронтһоо ерэһэн байна. Тэрэ ингэжэ мэдээснэ: **«Фашис зольбонуудые бута сохихоор зүрхэн тэгүүлнэ. Хубисхалай үлгы — Ленинэй городые булад хана мэтээр хамгаалхабди. Дайсанаа дараад дархан солотой бусахаб. Минии хойноһоо һанаагаа бү зобогты...»**

Нэгэ хэдэн сагай үнгэрхэдэ солдат Гармаев баатарай үхэлөөр унаа гэһэн шаналалай тэмдэг түрэлхидынь абаа бэлэй.

Хүшэгөөрэй долоон жэлэй һургуулиин (мүнөө Дэрээнэй дунда һургуули) залуу багша Нима Бодиевые нютагайхидынь һайн мэдэдэг. Тэрэ худөөгэй залуушуулай эдэбхитэдэй нэгэн байһан юм. Үзэг бэшэггүй байлгые усадхаха хэрэгтэ хабаадалсаа. Мүнөө тусхайта пенсионер болоһон Жамбал Башеевич Гармаевай нэрэ дээрэ тэрэнэй хэдэн бэшэг хадагалагдажа байдаг.

«...1942 оной майн 27-до бидэнэр Омскһоо гараад, дайнда ошохоор мордобобди. — гээд ябаган сэрэгэй 1317-дохи полкын автомадчигуудай ротын сэрэгшэ Нима Бодиев бэшэнэ. — **Гитлерэй хархис сэрэгые үй бута дэлдээд, Совет бүхы газар дайдые сүм сүлөөлхэ гээшэ манай гол зорилго болоно».**

Энэ бэшэгэй автор нютагайнгаа һониниие дэлгэрэнгыгээр мэдэхые хүсэнэ. **«Жамбал, һайн нүхэрни! Түрэлхидһөө, дүтынгөө нүхэдһөө, хани басагадһаа халуун үгэтэй бэшэгүүдые абахадаа, дайнда ябаһан сэрэгшэ хэды шэнээн баярлана, хүхинэ гэжэ һананаш. Энээниие һанажа ябаарай. Дэрээнэй колхознигууд хэр ажаһуунаб? Аймагай колхозуудай хэрэг ямар бэ? Шинии аханар Цыренжап, Цыденжап, Бато-Цырен мүнөө хаана алба хэнэб? Тэдэнэр ямар фронтнуудта дайлалданаб? Аймагай, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд тухай дэлгэрэнгыгээр бэшээрэй. Хүшэгөөрэй, Алдын, Хурамхаанай һургуулинуудта хэд багшалнаб? Мүнөө жэлэй ургаса ямар бэ? Минии түрэлхид тухай хэдэн үгэ бэшэнэ бээзш? Тэдэнэрни хэр байнаб?».**

Дүтынгөө нүхэр Ж. Гармаевтаа тэрэ һүүлшынхээ ингэжэ бэшэһэн байгаа: **«Фронт ерэһээр байлдаанай гал дүлэн соогуур ябанаб. Дэрээнһээ табан хүбүүд һэмди. Хатуу шэрүүн байлдаанай үедэ би гансаараа үлөөб. Толстихин Михаил баатарай үхэлөөр унаа. Чирков тухай юуншье дуулданагүй. Гаськов Михаил (Таазаһаа) шархатаа. Радист Салихов (мүн лэ Таазын хүбүүн) мэргэжэлээ дээшэлүүлхээ курсада эльгээгдээ. Нэгэ тосхоной гэр соо шархатаһан Рабдановтай уулзашооб. Нюдэн дээрээ уһа гүйлгэн хахасаабди. Тэрэ хоёр дахин хүндөөр шархатаһан байгаа. Дайн хадкал дайн байна даа. Иимэ ушар намтайшье тохёолдожо болохо гэжэ би һанажа байгаа һэм».**

Дүтын нүхэд Доржо-Гатап Доржиев, Галдан Балданов, Попони Будаев, Воронеж шадар дайлдажа ябаһан Чимит-Цырен Дондупов гэгшэдтэй Нима Бодиев бэшэгүүдые абалсадаг байгаа гэжэ мэдэжэ абааб. «Немец булимтарагшадта үхэл!» гэһэн үгэнүүд конверт дээрэнь барлагданхай байгаа һэн.

Солдадуудай бэшэгүүдэй мүр бүхэн хархис дайсаниие хамха сохихо гэһэн эрмэлзэл хүсэл мэдэрэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, байлдаанай гал дүлэн соогуур баатарай үхэлөөр унаһан Чимит-Цырен Дондупов Дэрээндэ түрүүшын коммуна, артель байгуулалсаһан хүн юм. Тэрэ дайнай эхилхын урда Таазада эмхидхэгдэһэн Ленинэй нэрэмжэтэ эвенк колхозой түрүүшын түрүүлэгшээр хүдэлһэн байна. 1943 оной январиин 17-до бэшэһэн бэшэг соогоо ингэжэ бэшэнэ: **«Хүшэр хүндэ эрхэ байдалда дайсантай байлданабди. Гэбэшье, фашис зольбонуудые үпэһэн тоборог болгохобди. Бидэнэртэ найдагты. Илалта түгэсөөр дайгаа дүүргээд тоонто нютагтаа бусахабди...»**

...Баатарай үхэлөөр унаһан ахалагша лейтенант Афанасий Архипович Залуцкиин бэшэгүүдые болон документнүүдые Һахалн нютагта ажаһуудаг түрэлхидынь нангинаар хадагалжа байдаг. Дайнай эхилхэдэ Алтайн хизаарта алба хэжэ байһан юм. Тэрэнэй хоёр бэшэг. «Шэн габьягай түлөө», Сталинградые хамгаалһанай түлөө» гэһэн медальнуудай. «Улаан Одон» орденой саг зуурын үнэмшэлгэ, баяр хүргэһэн бэшэг бии. Энэ бэшэг соо ингэжэ бэшэгдэнэ: **«Гомель город сүлөөлхын түлөө болоһон байлдаанда хабаадалсаһан тандаа эрэлхэг зориг харуулһанайтнай түлөө Верховно Главнокомандалагша Советскэ Союзай Маршал нүхэр Сталинай 1941 оной ноябриин 26-най приказаар баяр соносхогдоно».**

Ахалагша лейтенант Афанасий Залуцкиин һүүлшын бэшэг Һахалида мүнөө ажаһуудаг Павел Афанасьевич Толстихинай нэрэ дээрэ ерэһэн байха юм. 1944 оной августын 4-дэ энэ бэшэг бэшэгдэһэн байгаа. Тиихэ үедэ нютагтаймай хүбүүнэй алба хэжэ байһан Гомельскын инженерно-сапёрно бригада Польшын хилэ шадарай Буг мүрэндэ хүрөөд байһан юм.

«Европын арадуудые фашис дээрмэшэдһээ сүлөөлхэбди, — гээд ахалагша лейтенант Залуцкий бэшэнэ. — **Мүнөөдэр гү, али үглөөдэр Польшын газар дайдые сүлөөлжэ эхилхэбди. Үдэр бүри урагшаал дабшалжа ябанабди. Гэрээ, түрэлхидөө ехээр һанашооб. Нүхэдтэеэ уулзаха дуран хүрэнэ. Хамаагүй даа. Дайгаа дүүргэхэбди. Тиигэбэл сүлөөтэйгөөр амилхабди. Фашизм усадхагдаа гээд хэлэхэбди. Танилнуудтам мэндэ хүргөөрэй.**

Амаршалан үлэгшэ
А. Залуцкий».

Энэ бэшэгэй һүүлээр зургаа хоноод байхада 1944 оной августын 10-да ахалагша лейтенант нүхэр Залуцкий социалис Эхэ оронойнгоо түлөө болоһон хатуу шэрүүн байлдаанда эрэлхэг зориг харуулжа, баатарай үхэлөөр унаба гэһэн мэдээсэл ерээ бэлэй.

«Манай хэрэг үнэн — бидэнэр илахабди» гэһэн уряалай үгэнүүдэй тон зүб байһые солдадуудай бэшэг соо-һоо мэдэжэ абанабди.

Г. БАДМАЕВ.

…родой түрүүшын революциин

70 Жэлэй ой

ТҮҮХЭТЭ СУГЛААНУУД

…циин урда тээ Хяаг… промышленна томо… нууд байгаагүй, …тэ типографи, элек… болоод хэдэ хэдэн… нүүд предприяти бай… Зүгөөр энэ городто… фирмэнүүдэй хү… шэд, хэлхеэ хол… хүдэлөөшэд, багша… шье олон байгаа. …оной эсэс багаар эндэ… социал-демокра… союз эмхидхэгдээ бэ… Шэтын социал-демократическа комите… Хяагтада революцион… дэбжэхэ хэ… үүргэ дүүргэһэн… засагые унагааха… гаргаһан эдэнэ… нууд тараагдадаг… городой түрүүшын ре… үедэ эндэ жагсаал… нгнууд. суглаа-нууд болодог байба. Ингэжэ Дурна зүгтэхи харгынуудай бэлшэр дээрэ һууринжаһан энэ город Россин революцида оруулагдаба. 1905 оной ноябриин 7-до арадай суглаануудые эмхидхэхэ комитет байгуулагдаба. «Олон түмэнэй политическэ болбосорол дээшэлүүлхэ зорилгоор... арадай суглаанууд татагдана», — гэжэ «Байкал» гэжэ газетэдэ бэшэгдэһэн байдаг. Түс комитедэй шиидхэбэриин ёһоор наймаалагшадай бүлгэмэй клуб дотор ноябриин 21-дэ арадай түрүүшын суглаан болобо. Энэ сагһаа хойшо политическэ темэдэ зорюулагдаһан элидхэл, лекцинүүдтэй арадай суглаанууд ходо татагдадаг бололой. Хүдэлмэришэд, алба хаагшадай түлөөлэгшэд, городой бусад хүн зон эдэ суглаануудта олоороо ябадаг болобо.

Олон түмэнэй дунда иимэ суглаануудые дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ «Байкал» газетэ ехэ үүргэ дүүргэһэн байна. Троицкосавска типографиин хүдэлмэришэд революционно хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоо һэн. Магазинай алба хаагшадые эдэнэр бэедээ татаба. Декабрь һарын түрүүшын хахадта реальна училищиин багшанарай, ахамад классай һурагшадай забастовко эхилээ һэн. «Байкал» газетэдэ гаргагдаһан Эрхүүгэй стачечна комитедэй телеграмма энэ забастовкын һабагша татажа үгэбэ. «Арми буһалгаалаад, арад зонтой нэгэдэбэ... Ябуулга хэхэ саг тулажа ерэбэ», — гэжэ энэ телеграмма дотор хэлэгдэнхэй.

Үдэшэнь городой багшанарай суглаан болобо. Революционно удхатай үгэ багшанар эндэ хэлэһэн байна. Һурагшадай буһалгаае зүбшөөжэ эдэнэр үгэ хэлээ. Эндэхи хэлхеэ холбооной зургаануудай алба хаагшадай суглаан энэ үедэ болоо һэн. Стачечна комитет эндэ байгуулжа, Забайкалидахи хэлхеэ холбооной комитедүүдэй делегадуудай съездэ хабаадахын тулада түлөөлэгшэеэ томилжо, Шэтэ хото эльгээхэ гэһэн шиидхэбэри суглаан баталан абаба. Хэлхеэ холбооной зургаануудай алба хаагшадай буһалгаанай болоходо, хэлхеэнэй зургаан хаагдаа һэн.

Хэлхеэ холбоон ба телеграфые арадай суглаанай комитедэй мэдэлдэ үгэхэ гэһэн тогтоол Троицкосавскын комитет 1905 оной декабриин 22-то абаба. Хэлхеэ холбооной албатад правительствын эмхи зургаануудай заабари, бэшэгүүдые дамжуулхаһаа арсаһан байна. 1906 оной январиин 1-һээ «Байкал» газетэ стачечна комитедэй гарта оробо.

Хаанта засагай түлөөлэгшэд революционно хүдэлөөндэ хабаадагшадые шэрүүн хатуугаар хэһээгээ һэн. 1906 оной январиин 6-да Хяагтада һүүлшын суглаан болоо бэлэй. Шуһата воскресенидэ зорюулагдаа һэн. Арадай хэрэгэй түлөө ами бэеэ үгэгшэдэй мүнхэ дурасхаал эндэ дурдагдаба. «Январиин 9» гэһэн элидхэл суглаан дээрэ хэгдээ.

Ингэжэ эндэ байгуулагдаһан арадай суглаанууд хүн зоной нюдэ нээхэ талада ехэ үүргэ дүүргээ, нүгөө талаһаа хаанта засагай түлөөлэгшэдэй урдаһаа бодохо тэмсэлэй һабагша татажа үгөө бшуу. Энээгээрээ эдэ суглаануудай удха шанар хэтэдээ мүнхэл.

Р. ТУГУТОВ.

МОСКВАГАЙ Горькиин нэрэмжэтэ үйлсэдэ, Центральна телеграфай байшан дээрэ дайнай эхилһэн түрүүшын үдэрнүүдтэ плакат үлгэгдэбэ. Тэрэнэй һүүлээр энэ плакат ниислэлэй бусад үйлсэнүүдтэ, манай ороной бусад хотонуудта бии болоо һэн.

Энэ плакадай автор Ираклий Тондзе Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилһэн үдэр — июниин 22-то энэ зурагаа эхилээд, долоон хоногой туршада дүүргээ һэн. Тэрэнэйнгээ һүүлээр уран зурааша уряагай хэдэ хэдэн зурагуудые зураһан байна.

Гүрэнэй шангай дүрбэ дахин лауреат, РСФСР-эй ба Грузиин ССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Ираклий Моисеевич Тондзе мүнөө болотор шэлэн абаһан шэглэлээрээ ажаллана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. М. Тондзе.

ТАСС-ай фотохронико.

НЮТАГ НЮТАГАЙҺОНИН

ЭРДЭМТЫН ДУРАСХААЛДА

ШЭТЫН ОБЛАСТЬ. Агинское тосхоной Комсомольско гэжэ гол үйлсэдэ, Агын 2-дохи дунда һургуулиин хашаа соо хүшөө (6—7 метр үндэртэй) бодхоогдоо. Шулуугаар хээд, мрамораар гоёонхой. Номой түхэлтэй улаан мрамор дээрэ нигэжэ бэшээтэй:

«Гомбожаб Цыбиков
1873 — 1930
ородой аяншалагша,
Түгэдые шэнжэлэгшэ».

Шулуун табсан дээрэ эрдэмтын дүрэ (барельеф) томоор хэгдэнхэй. Доронь орьёл өөдэ үгсэжэ ябаһан хүн, тэмээн хамбы улаан зэдээр бүтээгдэнхэй.

Эрдэмтын барельеф Ураалай Нижне-Тагилай түмэрэй заводто шудхагдаа. Эрхүү хотын уран бүтээлшэ И. А. Ваулин энэ хүшөөе бүхы дээрэнь дархалжа бүтээгээ.

Хизаар ороноо шэнжэлхэ Агын музейн хүдэлмэрилэгшэд ородой эрдэмтэн Г.-Ж. Цыбиков тухайда олон материал суглуулжа, олонитын үзэмжэдэ табиһан, ном болгожошье гаргаһан байна. Игэжэ зүүн зүгэй оронуудые шэнжэлэгшэ-эрдэмтэдэ хүшөө-памятник табигданхай.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

КОНВЕРТ ДЭЭРЭ— БУРЯАД ОРОН

Оронойнмай хүн зон бэе бэедээ бэшэг бэшэлсэхэдээ конвертнүүдые хэрэглэдэг гээшэ ааб даа. Тэдэ конвертнүүд дээрэ ямар нэгэн шухала үйлэ хэрэгтэ, гоё һайхан байгаалида болон бусад зүйлнүүдтэ зорюулагдаһан зурагууд байдаг. Тиимэ зурагуудтай конвертнүүдые филателистнүүд суглуулдаг болонхой. «1953—1967 онуудта СССР-тэ гаргагдаһан уран һайханай маркатай конвертнүүд» гэһэн каталог анха түрүүшынхеэ 1968 ондо хэблэгдэһэн юм. Удаань тиимэ каталогууд 1969, 1970, 1971 онуудта хэблэгдэһэн байгаа.

«Бидэнэй ажаһуудаг нютаг» гэһэн коллекци суглуулха дуратайшуул угаа олон байдаг. Манай ороной олон городуудтай, урданай хүшөө-памятнигуудтай, ан гүрөөлтэй конвертнүүд олоор хэблэгдэнэ. Һүүлэй үедэ Буряад орондо зорюулагдаһан зурагтай конвертнүүд олон гарадаг болоо. «Буряадай АССР-эй 50 жэл» гэһэн һонирхолтой зурагтай конверт СССР-эй хэлхеэ холбооной министерство 1973 оной февралиин 15-да гаргаа һэн. Зурагынь уран зураашa Ю. Косоруков бүтээгээ.

Буряадай АССР-эй ниислэл Улаан-Үдэ хотодо зорюулагдаһан конвертнүүд олон. Тэдэнэй тоодо уран зурааша В. Шатихинай «Улаан-Үдэ. Оперо, баледэй театр», И. Филипповэй «Улаан-Үдэ. Ербановай үйлсэ», «Улаан-Үдэ. Соведүүдэй байшан» ба бусад зурагуудтай конвертнүүд ороно. Байгал далайн зурагтай конвертнүүд олон.

А. СЕРЕДКИН.

ПУНКТ НЭЭГДЭХЭНЬ

Хушуун-Үзүүр тосхоной шэнжэ шарай жэл бүри хубилан һайжаржа байна. Дунда һургуулиин хоёр дабхар байшан, гараж, сельпогой правлениин байшан, колхозой правлени гэхэ мэтын барилганууд һүүлэй жэлнүүдтэ бодхоогдоо. Мүн нютагай зоной ажабайдалшье эли бодо һайжараа.

Аймагай ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг комбинадай захил абаха пункт энэ тосхондо һаяар нээгдэхэнь. Пунктда нютагай залуу басаган Лидия Гомбожапова хүдэлхэ юм. Тэрэ Улаан-Үдэдэ хубсаһа эсхэгшын 10 һарын курса дүүргээд, түрэл нютагтаа хүдэлхэеэ ерээ. Л. Гомбожаповагай эсхэһэн хубсаһан Мухар-Шэбэртэ абаашагдажа, оёгдохо болоно.

Энэ пункт саашадаа бүри үргэдхэгдэхөөр түсэблэгдэнэ. Фотограф, парикмахер болон ажалшадай хэрэглэмжэ хангаха бусад мэргэжэлтэд эндэ хүдэлжэ эхилхэ байна.

Д. ГАРМАЕВ.
Мухар-Шэбэрэй аймаг.

МАРИЯ Ивановна Тыжеброва Хорнин нэгэдэхи һургуулида испан хэлэ заадаг. Залуу багша хэшээл бүхэнөө һонирхолтойгоор үнгэргэхэ гэжэ оролдоно.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. И. Тыжеброва испан хэлэнэй хэшээл үнгэргэжэ байна.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

СПОРТ

ШЭНЭ НЭРЭНҮҮД ТОДОРОО

Дүрэ буляалдаата барилдаагаар Улаан-Үдэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн һаяхан Буряадай хүдөө ажахын институдай спортын зал соо болобо. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай илалта туйлаһаар 30 жэлэй ойдо тэрэ зорюулагдаһан байна. Республикын ниислэл хотын спортын бүлгэмүүдэй, дээдэ һургуулинуудай, Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай 70 гаран барилдаашад мүрысөөндэ хабаадаа.

Хоёр үдэр соо болоһон шанга тулалдаанай дүн гаргахада, Советскэ районой барилдаашад Улаан-Үдэ хотын чемпионой нэрэ солодо хүртэжэ, дамжуулгын кубогаар, физкультура ба спортын городской комитедэй грамотаар шагнагдаһан байна. Железнодорожно районой түлөөлэгшэд-хоёрдохи, Октябрьска районой спортсменүүд гурбадахи һуури эзэлбэ.

1975 ондо эдэнэр Улаан-Үдын чемпионууд болоо: 48 кг. спортын мастерта кандидат Б. Дашинамжилов, 52 кг. — В. Балданов (хоюулаа БГПИ-һээ), 57 кг — В. Цэдашиев (БСХИ), 62 кг. — спортын мастер Ф. Махутов, 68 кг. — Б. Цыренгармаев, 74 кг. — К. Балдаев, 62 кг. — О. Алексеев (дүрбүүлэн багшанарай институдһаа), 90 кг. — Г. Махутов, 100 килограммһаа дээшэ шэгнүүртэ— И. Гармаев, (хоюулаа хүдөө ажахын институдһаа).

Тиин мүрысөөн тухай дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэхэ шухала гэжэ һананаб. Чемпионууд бултадаа бэлэхэнээр, нэгэн адляар иимэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө бэшэ.

Эгээн хүнгэн шэгнүүртэ Алас-Дурна зүгэй зонын чемпион Буряадай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студент Бато Дашинамжиловтай тэнсэхэ хүн олдобогүй. В. Ринчинов (БГПИ), С. Нимаев (Улаан-Үдын аймаг) удаадахи һууринуудые эзэлбэ.

52 килограммай шэгнүүртэн сооһоо В. Балданов бүхы уулзалгануудта илаһан байна.

57 килограмм шэгнүүртэ 1974 ондо Россин Федерациин чемпионадта бронзо медальда хүртэһэн спортын мастер Аюр Цырендоржиев (БГПИ) илаха гээд сугларагшад һанаһан байгаа. Теэд һүүлшын уулзалгада В. Ивахиновта (БСХИ) тэрэнэй диилдэшэхэдэнь, хүдөө ажахын институдай агрономическа факультедэй 2-дохи курсын студент В. Цэдашиев чемпион болобо. Тэрэнэй бар хүсэтэй, техникэ һайнтай, дүршэл шадабаритай, юрэдөөл, илалта туйлаха гэһэн ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй спортсмен байһанаа харуулһаниинь һайшаалтай. В. Ивахинов — хоёрдохи, А. Цырендоржиев гурбадахи һууринда гараа.

Хүнгэн шэгнүүртэ Федор Махутов барилдаһан хүнүүдээ бултыень нюргадуулан унагаажа, бэшэнһээ һураггүй булюу байба.

68 килограммай шэгнүүртэ манай бэрхэ барилдаашан спортын мастер В. Ивановой ковер дээрэ гарахагүйдэ, тэрэнэй һурагша, нёдондо СССР-эй спортын мастер болоһон Баир Цыренгармаев ядамаргүйхэнөөр чемпионой нэрэ солодо хүртэхэ гэжэ барилдаанда дуратайшуул һанаһаншье байха. Теэд мүрысөөнэй түрүүшын үдэр хүлеэгдээгүй ушар болобо — тэрэ нэгэдэхи разрядтай В. Дыленовтэй (БГПИ) уулзахадаа, 9 минута соо барилдажа, очкогоор диилдэшэбэ (1:3). Гэбэшье хойто үдэрынь Цыренгармаев бүхы хүсэеэ зангидан, эдэбхитэйгээр барилдажа, түрэл хотынгоо чемпион болоо.

Бусад шэгнүүртэн сооһоо К. Балдаев, О. Алексеев, Г. Махутов, И. Гармаев гэгшэд чемпионуудай солодо хүртэхэ ёһоороол хүртөө.

— Манайда дүрэ буляалдаата барилдаанай хүгжэжэ байһые энэ мүрысөөн элишэлэн харуулба. Эндэ хэдэн шэнэ нэрэнүүд тодороо: Эдэнэр саашадаа зүб мүрөөр бэеэ һорин, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлбэл, ехэ амжалта туйлажа, республикынгаа нэрэ хүндые арьбадхалсаха байха. Тиихэдэ энэнь манай суглуулагдамал командын гэшүүдтэ РСФСР-эй түгэсхэлэй нааданай урда тээ һүүлшын шалгалта болобо, гээд мүрысөөнэй судья, СССР-эй спортын мастер В. И. Иванов хөөрэнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

ТОБШОХОНООР...

★ КАЗАНЬ. Хотын спортын ордон соо «Алтан шайба» гэһэн кубогта хүртэхын түлөө бага наһатай эдиршүүлэй дунда эхилһэн түгэсхэлэй наадан дүүрэбэ. Түгэсхэлэй нааданай болоходо Москвагай «Кристалл» Казаниин «Чайка» команданууд тулалдаха байба. Зүгөөр гурба удаа наадаһан эдэнэрэй дүн 4:4 боложо, 15 минутын нэмэлтэ саг үгтэһэн байгаа. Тиин Москвагай эдир хоккеистнүүд табадахи шайба сохижо оруулхадаа, дамжуулгын шанда хүртэбэ. «Чайка», Ленинградай областиин «Маяк» команданууд удаадахи һууринуудые эзэлбэ.

★ ТОМСК. Эндэ аха наһанай эдиршүүлэй дунда үнгэргэгдэһэн түгэсхэлэй наадаанда Кемеровскэ областиин «Метеор» команда Ленинградай «Юность» командые 10:1 тоотойгоор шүүжэ, кубогта хүртэһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ «Метеор» командын хоккеистнүүд бага наһанай эдиршүүлтэй наадахадаа, мүн лэ «Алтан шайбын» шанда хүртэһэн юм. Гурбадахи һуури эзэлһэн Усть-Каменогорскын эдиршүүл Томскын командые 7:1 тоотойгоор шүүһэн байгаа. Мүрысөөндэ хабаадалсаһан бүхы спортсменүүдтэ хотын предприяти, эмхи зургаануудай тогтооһон дурасхаалай бэлэг, эрхим командадань кубок барюулагдаа.

★ УФА. Башкирай ниислэл хотодо дунда наһанай эдиршүүлэй дунда «Алтан шайба» гэһэн кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй наадан үнгэргэгдэһэн байна. Эндэ Рязаниин, Воскресенскын эдиршүүл наадажа, олоной анхарал татаа. 2:1 тоотойгоор Рязаниин спортсменүүд шүүжэ, алтан медальнуудта хүртэбэ. Мүнгэн, бронзо медальнуудта Москвагай областиин, Уфагай «Юлаев» команданууд хүртэһэн байна.

★ НОВОСИБИРСК. «А» классай нэгэдэхи бүлэгтэ наададаг хоккеистнүүдэй дунда ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэжэ байгаа наадаанда «Сибирь» командын спортсменүүд табан уулзалгаһаа урид түрүү һуури эзэлбэ. Тиин эдэнэр ерэхэ жэлэй уулзалгануудта дээдэ классай хоккеистнүүдтэй наадаха эрхэтэй болобо. Эдэнэр һүүлшын хэдэн уулзалгануудта Киевэй «Соколые» 5:3 тоотойгоор шүүжэ гарахадаа, абажа боломоор 94-һөө 71 очкотой болоһон байха юм. Зүгөөр хойноһоонь тэгүүлжэ ябаһан бусад командануудэрхимлэгшые хүсэхэеэ болинхой.

★ МУРМАНСК. Эндэ биатлоноор 20 километрэй зайда үнгэргэгдэһэн урилдаанда Мурманскын 24 наһатай Анатолий Грушевский эрхимлэжэ, хойто зүгэй арадуудай 41-дэхи нааданай чемпион болобо. Тэрэ зайгаа нэгэ час 15 минута 01 секунда соо гаталаа юм. Мүн тэрэнэй командын гэшүүд Виктор Белокрыльцев, Дмитрий Скосырев гэгшэд түрүүшын эрхим зургаан спортсменэй тоодо оруулагдаһан байна.

А. Грушевский Д. Скосырев хоёр Мурманскын загаһанай портдо суг ажалладаг юм. Анатолий башенна крянай машинистаар, нүгөөдэнь электригээр ажалладаг.

Хойто зүгэй арадуудэй һайндэрэй нааданда хабаадалсаһан Олимпиин нааданай чемпионка Галина Кулакова (Ижевск) 5 километрэй зайда урилдахадаа эрхим байба. Тэрэ зайгаа 18 минута 14 секунда соо гаталһан байха юм. Ленинградай Нина Зольдычева, Сыктывкарай Раиса Сметанина гэгшэд энэ зайда урилдахадаа удаадахи хоёр һуури эзэлбэ. Эрэшүүлэй дунда 15 километрэй зайда үнгэргэгдэһэн урилдаанда Сыктывкарай Иван Гаранин түрүүлһэн байна. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Василий Рочев (Сыктывкар), Владимир Трефелов (Киров) гэгшэд эзэлһэн байба. Энээгээр һайндэрэй наадан дүүрэбэ.

★ КИЕВ. Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө Украинын ниислэл хотодо эхилһэн харюугай нааданда СССР-эй суглуулагдамал командын футболистнууд Турциин командые 3:0 тоотойгоор шүүжэ гараба. Футболистнууд Колотов хоёр удаа 11 метрэй ялын бүмбэгэ сохижо оруулһан байна, гурбадахи бүмбэгыень Блохин сохиһон байха юм.

УНШАГТЫ һонирхохо байхат

СОВЕТ МОРЯГУУ[Д] БАЯР ХҮРГЭБЭ

ЭНЭ УШАР хэдэн ... урда тээ Дундада далай ... Марсель хото шадар ... һалхинай үеэр болоһон ... 20—23 наһанай арбан ... залуушуул, гол түлэб ... хотын институдуудай ... нэр, 15 метр ута «Ом» ... госодо һуужа, сэнхир-хүх... тай далайн эрье шадар ... дэн үдэрэй турша соо ... хые хүсэһэн байгаа. Далай ... рэ гараад, хэдэн час соо ... байтарнь, шанга һалхин ... жа, онгосыень хүмэрюул... Тэндэ һуужа ябагшад ... абташаба.

Студентнэрэй нэгэн ... юһэниинь онгосын оёорһоо ... рисалдаад, уһанай нюру... рэ үлэһэн байна. Шанга ... сүүдхэһээ үлүү саг соо ... жэлөө. Аюулда орогшодо ... жуугаар хоёр судна ... шье, эдэниие обёороогүй. ... со далай дээгүүр холо ... шаба.

Дүтэ шадар ябаһан «Ни... Бараташвили» гэжэ совет... керай моряугудай туһал... ерээгүй һаань, усалда ор... дой яахашье байһаниинь ... дэгдэнэгүй. Һалхинай ... үлеэжэ байгаашье һаань, ... кер аргааханаар эдэнэр... тэлбэ. «Омой» экипажай ... үлэһэн юһэн гэшүүние ... гаргахын тула танкерай ... гууд ехэ хүсэлэл оро... гаргаһан байна.

«Совет моряугудай ... һые, эдэнэртэй хөөрэл... хэзээдэшье мартахагүйб... гэжэ абарагдаһан яхтс... журналистнуудта мэдүүл...

ТҮГАС ШҮБУУДТА А... ТОХЕОЛДУУЛАГДА...

1973—1974 онуудта ... бусаар түгас шубуудые ... 10.000 түгасай бэеые ... зиин Ириан Джайя про... һаа гаргаһан хоёр контр... дист һаяхан Японда ба...

Түгас шубуун — дэлхэ... рэхи эгээн үзэсхэлэн ... хоморой шухаг шубууд... гэн. Ирианай ой соогуур ... дардаг юм. Эдэ шубууд ... нэй харууһанда абтанхай. ... жэгүүрэйнь, һүүлэйнь ... то үдэд хүн бүхэнэй дура ... даг. Санъаартанай, хаане... шэмэлнүүдэй хубсаһые ... түла түгас шубуудые ... бусаар агнадаг байна. ... шубуудай һүүл Японой, ... кын. Баруун Европын ... дээрэ айхабтар үнэтэйгөөр ... далдагдана.

Индонезиин хэблэлэй ... сэһэнэй ёһоор, Ириан Дж... гэжэ провинцидахи гадаа... компанинууд хуули бусаар ... шубуудые агнажа, газаа... гаргана.

Хоморой эдэ шубуудай ... ра гамгүйгөөр, олоор хюд... хада, Индонезиин олонит... наата боложо байһанаа ... дүүлнэ.

ЗАГАҺАДАЙ «ХӨӨРЭЛДӨӨН»

ЗАГАҺАНАЙ ажахы... Номгон далайн океаногр... эрдэм шэнжэлэлгын инсти... далай соохи абяае бэшэхэ ... ба. Миндаһан дээрэ бүүм... һан энэ абяае эрдэмтэд ... хадаа, дельфинүүдэй ... дуудай. тунецүүдэй ... хөөрэлдэдэгые адаглаһан... на. Далайн элдэб загаһ... абяан элеэр илгарна. За... дай, моллюскануудай, ... һүн тэжээлтэ бусад амит... абяан элеэр соностоно.

Далайн загаһадай, элдэб... тадай абяан элдэб янзын ... юм. Жэшээнь, алектис ... нарин хахир абяа гара... Тэрэнэй аман, шүдэд ... нирхолтой юм. Бүхы аман... гуурнь жэжэхэн шүдэд ... харбажа гаранхай.

АВТОМОБИЛЬНУУД... ТОҺОДОХО АВТОМА... ТҮХЕЭРЭЛГЭ

Швециин фирмэнүүдэй ... ашаанай хүндэ автомобил... дые тоһодохо автомат ... рэлгэ зохёобо. Тусхай түх... гээр машинын бүхы ... мөөрнүүд тоһодогдодог ... юм.

ХЭМЭЛ ЯҺАНДА ШУХ... МАТЕРИАЛ

БАРУУН ГЕРМАНИИН ... зенталь техник АГ» гэжэ ... мэ хэмэл яһа бүтээхэ био... мическа материал бии бо... гээд Америкын «Ньюсуик»... нал мэдээсэнэ. Тэрэ хүнэй ... махабадай бодосуудтай б... барисалдадаг байна. Тэр... латажа жэбэрдэггүй, һал... һаладаггүй.

(ТАС[С])

ШАТАР

ЭЙВЕГЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

1975 ондо үнгэргэгдэхэ мүрысөөндэ нэрэ зэргэеэ хамгаалхаар бэлэн байһанаа дэлхэйн чемпион Роберт Фишерэй баталамжа эльгээхэ болзорые Уласхоорондын шатарай федерациин (ФИДЕ) президент Макс Эйве нэгэ хоногоор хойшолуулба.

Апрелиин 2-то үнгэрһэн пресс-конференци дээрэ Эйве энээн тухай соносхоо. «Дээрээ ортошоһон хойноо Фишерэй телеграмма Пассаденаһаа эльгээхэдээ болохо байһантайнь» дашарамдуулан, иимэ шиидхэбэри абааб гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Хэрбээ энэ үе соо Фишерһээ телеграммын эльгээгдээгүй һаань, апрелиин 3-да Анатолий Карповые шатараар дэлхэйн шэнэ чемпион гэжэ соносхохо байнаб гээд Эйве мэдүүлээ.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Райком ба газаетэ — түрүү бэшэг. «Коммунис субботник» — суглуулбари. «Республикын түрүү механизаторнуудай зүблөөн тухай мэдээсэл. «Ороной тарялан дээрэ». — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Кадрнуудые бэлэдхэлдэ — үдэр бүриин анхарал» — Р. Баяртуевай статья. Наймаашад худалдан абагшада ошоно» — О. Березковой корреспонденци.

Гурбадахи хуудаһанда. «Окоп соо уулзалга» — В. Козловскиин статья. «Ветерануудай захил» — Г. Елисеевагай корреспонденци. «США—СССР: хүдөө ажахын талаар хани холбоон» — АПН-эй материал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шэнээр нүүжэ ерэгшэд» — А. Шулуновой фоторепортаж. «Арад зоной аша туһада». В. Малтугуевай статья.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — «Москва ба москвагайхид». 10.35 — «Ород хэлэн». 11.20 — Обществоведени. «Эрдэм техникын хубисхал ба тэрэнэй социальна урэ дүн. 11.50 — «Дуун-75» (үнгэтэ). 12.20 — «Нүхэр комиссар» — уран зохёолой дамжуулга». 12.50 — Шэнэ һонин. 13.00 — «Найдамтай хүбүүд» (үнгэтэ). 14.00 — 14.10 — Забһарлалга. 14.10 — Документальна фильмүүдэй программа. 14.45 — Композитор Л. Лядоватай уулзалга (үнгэтэ). 16.00 — «Дайнай баатарнууд — ажалай баатарнууд». Капитан Гастеллын баатаршалга дабтаһан С. И. Колыбин тухай телеочерк. 16.30 — Классическа хүгжэмэй концерт (үнгэтэ). 17.00 — Венгриин фашизмһаа сүлөөлэгдэһөөр 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан программа. Будапештһээ дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ). 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — Документальна фильмүүдэй программа.

Улаан-Үдэ. 20.10 — Шэнэ һонин. 20.30 — Түрэлхидтэ зорюулагдаһан хөөрөөн. 20.50 — Геологуудай үдэртэ зорюулагдаһан дамжуулга.

«Орбита». 22.05 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. СССР-эй, США-гай командануудай наадан. Мюнхенһээ дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ). 23.15 — Венгриин фашизмһаа сүлөөлэгдэһөөр 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ВНР-эй телевидениин программа (үнгэтэ).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Факел». «Комсомолшуудай хэрэг». 19.30 — «Номой хуудаһануудаар аяншалга». 19.50 — Телевизионно һонин.

«Орбита». 20.10 — Композитор Л. Лядоватай уулзалга (үнгэтэ). 21.25 — «Дайнай баатарнууд — ажалай баатарнууд».

ХИЛЫН СААНАҺАА
телефон·телеграф·радио

БУДАПЕШТ

ХАНИ БАРИСААНАЙ МИТИНГ

ТАСС

Хамтын мянгадахи гэшүүн — Венгриин түмэр замай вагон-заһабарилгын хойто депое Венгер-совет хани барисаанай бүлгэм апрелиин 1-дэ зэргэдээ абаа. Венгер арадай ажабайдалдахи ехэ һайндэрэй — фашизмһаа ороноо сүлөөлһөөр 30 жэлэй ойн урда тээхэнэ иимэ ушарай болоһониинь гайхамшаг лэ. Үнгэрһэн 30 жэлэй турша соо Венгер-совет хани барисаанай бүлгэм ВНР-эй Советскэ Союзай аха дүү арадуудай хоорондохи холбоо барисаае бэхижүүлгэдэ элитэ ехэ үүргэ дүүргэһэн байна.

Энэ баяр ёһололдо зорюулагдажа, олоной хабаадалгатай митинг Будапештын районуудай нэгэндэ — Кебаньеда байдаг вагон-заһабарилгын Хойто депо соо болобо.

Венгер-совет хани барисаанай бүлгэмэй түбэй правлениин генеральна секретарь Мария Надь митинг дээрэ үгэ хэлээ.

СССР-эй лётчик-космонавт Г. Т. Береговой митинг дээрэ мүн лэ үгэ хэлэһэн байна.

БУДАПЕШТ

Венгри һайндэрөө угтажа байна

ТАСС

Венгрие гитлеровскэ булимтарагшадһаа Совет Армиин сүлөөлһөөр 30 жэлэй ой апрелиин 4-дэ гүйсэхэнь. Энэ һайндэрөө үргэнөөр тэмдэглэхые венгер арад бэлдэжэ байна. Ороной хото городууд, һуурин тосхонууд һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Сүлөөлэлгын ойе, венгер-совет хани барисаае, эб найрамдал ба социализмые алдаршуулһан транспарантнууд, уряа лозунгнууд, национальна тугууд, улаан тугууд Будапештын талмайнуудые, үйлсэнүүдые шэмэглэнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ предприятинуудай коллективүүд, студентнэр, пионернууд, һурагшад Венгрие сүлөөлхын түлөө байлдаануудта хабаадажа баатарай үхэлөөр унаһан совет сэрэгшэдэй хүүрнүүдтэ, хүшөөнүүдтэ веногуудые, баглаа сэсэгүүдые табина.

Алдарта ойдо зорюулагдаһан баярай митингнүүд, суглаанууд фабрика, заводуудта, хүдөө ажахын кооперативуудта, эмхи зургаануудта үнгэргэгдэнэ. Арадай засагай жэлнүүдтэ ороной ажабайдалай бүхы һалбаринуудаар болоһон ехэ хубилалтанууд тухай тэрээндэ хабаадагшад омогорхон хөөрэнэ. Энэнһые ойлгосотой. Шэнэ байдалай тогтоогдоһон 30 жэлэй турша соо тус орон хэдэн зуугаад жэлэйхинһээ һураггүй ехэ зам гаталаа бшуу.

ДАМАСК

Ниитэ нэгэн уг зорилготойбди

ТАСС

Сириин-Палестинын политическэ ба сэрэгэй ниитэ нэгэн хүтэлбэрине эмхидхэхэ һанал бодолые бэелүүлхэ зорилготойгоор ООП-ой, Сириин хүтэлбэриин түлөөлэгшэдэй түрүүшын хамтын заседание апрель һарын эхеэр үнгэргэгдэхэ юм гэжэ Палестиные сүлөөлхэ эмхиин гүйсэдхэхэ комитедэй тусхай түлөөлэгшэ мэдээсэ.

Тэрэнэй түрүүлэгшэ Я. Арафат түрүүтэй ООП-ой гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүдэй, Сириин президент Х. Асадай хоорондо болоһон уулзалгын үеэр иимэ шиидхэбэри абтаһан байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Палестиные сүлөөлхэ эмхиин ба Сириин хоорондохи харилсаан стратегическэ шэнжэтэй байна. Сүлөөлэлгын тэмсэлдэ нэгэдэлтэй байха гээшэ гол зорилгомнай болоно гээд түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

ЛОНДОН

ВЦСПС-эй делегаци Англида

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ А. Н. Шелепин түрүүтэй ВЦСПС-эй делегаци Британиин тред-юнионуудай конгрессэй генеральна секретарь Л. Мэррэймтэй, БКТ-гэй уласхоорондын комитедэй түрүүлэгшэ Дж. Джонстой, мүн БКТ-гэй генсоведэй бусад гэшүүдтэй БКТ-гэй штаб-гэртэ уулзажа, хөөрэлдэбэ. Хоёр талын холбоо барисаае хүгжөөхэ, Европын профсоюзуудай шэнэ конференци зарлаха асуудалнуудые, Европын ба дэлхэйн профсоюзуудай хүдэлөөнэй юрэнхы асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байна.

ХАНОЙ

Национальна бэеэ дааһан байдалай, эб найрамдалай түлөө

ТАСС

Камбоджын Национальна нэгэдэлэй королевскэ правительство мэдүүлгэ тараагаа. Бэеэ дааһан ба дулдыдангибэшэ байдалда, эрхэ сүлөөе үндэһэ болгохо, орон дотор амгалан байдал һэргээхэ табан пункттай программые бүрин бэелүүлхын түлөө үнэн зүб тэмсэлээ Камбоджын арад, арми үргэлжэлүүлхээр шиидэнхэй гээд энээн дотор хэлэгдэнэ.

Сэрэгэй ямаршье бүлэглэлдэ хабаадахагүй политика бэелүүлхын түлөө Национальна нэгэдэлэй королевскэ правительство урдынхяараа тэмсэнэ, социальна байгуулалтаһаань дулдыдангүй, гүрэнүүдэй хоорондо амгалан гуримаар зэргэ оршохо табан гол ёһо һайшаана.

ПАРИЖ

Парламентын сесси

ТАСС

Франциин парламентын хабарай сесси апрелиин 2-то эндэ нээгдэбэ. Тэрэ июниия 30 болотор үргэлжэлхэ. 50 шахуу хуулиин проектнүүдые, тодорхойлон хэлэхэдэ, элүүрые хамгаалхын ба социальна хангалгын асуудалнуудаар хуулиин проектнүүдые правительство парламентда табихые хараална. Гадна, гадаадын политикын асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэхэ байна. Экономическа хүгжэлтын табан жэлэй түсэб бэлдэхэ тухай депутадууд һанамжаяа хэлэхэ ёһотой.

АЛЖИР

ХҮГЖЭЖЭ БАЙГАА ОРОНУУДАЙ АША ТУҺАДА

ТАСС

Нефть үйлэдбэрилдэг, тэрэниие худалдан абадаг оронуудай профсоюзуудай уласхоорондын конференци апрелиин 1-дэ эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. 100 шахуу ороной, эдэнэй дунда Советскэ Союзай профсоюзна делегацинууд бии.

Хүгжэжэ байгаа оронуудта баруун тээхи монополинуудай үүдхэдэг хорото муухай ябуулгые буруушааһан тогтоолнуудые конференцидэ хабаадагшад абаа. Нефть үйлэдбэрилдэг оронуудтахи гадаадын нефтяной компанинуудые гүрэнэй мэдэлдэ оруулхыень эдэнэр уряалба. Түүхэй эдэй ба хүгжэлтын асуудалнуудаар профсоюзуудай уласхоорондын конференци зарлахые хуралдаанда хабаадагшад дурадхаа.

Палестиные сүлөөлхэ эмхиин хабаадалгатайгаар Дүтын Зүүн зүгэй байдал гуримшуулан шиидхэхэ Женевэдэхи эбэй конференциин хүдэлмэрие дары һэргээхэ шухала гээд тогтоолнууд доторнь хэлэгдэнэ. Бүхы дэлхэй дээрэхи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдые шууд дэмжэжэ байһан тухайдаа делегадууд мэдүүлээ.

БЕЙРУТ

Үшөө нэгэ хорото ябуулга

ТАСС

Израилиин патруль апрелиин 2-ой үглөөгүүр Аль-Бустан гэжэ тосхон шадараар Ливанай дайда руу нэбтэрэн ороод, хилэ шадарай участогта минэ табихые һэдэжэ байба. Сэрэгэй командованиин толилһон коммюнике соо хэлэгдэһэнэй ёһоор, гэбэшье Ливанай сэрэгшэдэй буудахадань, эзэрхэг түримхэй этэгээд холодохо баатай болобо. Тиихэдэ израилиинхид ехэ буугаар буудажа, тэрэниие дэмжэһэн байгаа. Энэ үеэр Израилиин самолёдууд хилэ шадарай районууд дээгүүр хэдэн удаа ниидэбэ. Тэхэ зуура, Израилиин сэрэгүүд Аль-Бустан тосхониие, оршон тойронхи нютагуудыень ехэ буугаар буудаба. Энээнһээ уламжалан, амгалан зоной дунда алуулһаншье хүнүүд бии.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ Израилиин зэбсэгтэ хүсэнүүд Ливанай урда хилэнүүдтэ харата муухай ябуулгануудаа эдэбхижүүлжэ байна гээд Ливанай хэблэл тэмдэглэнэ. Израилиин самолёдуудай Ливанай агаарай дайда руу нэбтэрэлгэ, тэрэнэй уһа руу сэрэгэй корабльнуудай оролго үргэдэһэн байна. Ливанай урда хилэ худар Израилиин сэрэгүүд татагдажа байна гээд газетэнүүд мэдээсэнэ.

НЬЮ-ЙОРК

Шухалын шухала зорилго

ТАСС

Зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха бүхэдэлхэйн конференцидэ бэлэдхэл хэхэ ООН-ой тусхай комитет байгша ондо түрүүшынгээ заседани үнгэргэбэ. Конференци зарлаха ба тэрэнэй уг зорилго тушаа правительствануудай һанал бодол шэнжэлһэн тобшололнуудаа, дурадхалнуудаа Генеральна Ассамблейн ээлжээтэ XXX сессидэ табиха гээшэ тэрээндэ ООН-ой даалгаһан гол шухала зорилго болоно.

Адли тэгшэ эрхэтэйгээр дэлхэйн бүхы оронуудай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха асуудалнуудые бүхы талаһаань зүбшэн хэлсэхын тула уласхоорондын ехэ хуралдаа үнгэргэхэ тухай Советскэ Союзай оруулһан дурадхалаар 1973 ондо тус комитет эмхидхэгдээ һэн. Энэ дурадхалынь олон оронуудаар дэмжэгдэһэн байна.

Совет түлөөлэгшэ Я. А. Малик апрелиин 1-дэ заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха бүхэдэлхэйн конференци дары түргөөр зарлахын түлөө Советскэ Союз шууд тэмсэнэ гэжэ тэмдэглээ. Мүнөө уласхоорондын оршон байдалда тааруу хубилалтанууд боложо байна.

Энэ жэлдэ энэ хоёр ойе — фашизм ба милитаризмые дараһаар 30 жэлэй ойе, ООН-ой байгуулагдаһаар 30 жэлэй ойе хүн түрэлтэн тэмдэглэхэнь гэжэ совет түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

«СПОРТЛОТОГОЙ», «СПОРТЛО[ТО-2-ОЙ»] 2-ой ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

«Спортлотогой», «Спортлото-2-ой» [ап]релиин 2-то Москвада үнгэргэгдэһэн [ти]ражай дүнгүүд нимэ:

«Спортлото»: 6 (бескетбол 20 [(бай]дарка ба каноэгээр һэлюурдэлгэ), [...] (коньки), 27 (мотоспорт), 33 (регби) [...] (футбол);

«Спортлото-2» 1 (авиаспорт), 12 (уһанай-моторно с[порт]), 20 (байдарка ба каноэгээр һэлюурдэлгэ), 24 (сана[...]) (парашютна спорт), 42 (хүнгэн атлетикэ).

(ТАС[С])

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 2-54-54, приёмная — 2-54-93, зам редактора — 2-6[...], зам. редактора — 2-62-62, отв. секретаря — 2-50-52, [сек]ретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-6[...], сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, пропаганды [и] агитации — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, советского строительства и быта — 2-69-58, [куль]туры и школ — 2-60-21, писем и селькоров — 2-6[...], информации — 2-34-05, общественная приёмная — 2-56-62, машинное бюро — 2-57-63, корректорская — 2-35-95, фотолаборатория — 2-33-61.

Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-03423. Заказ №